

SOOVITUSED

ELi JA MOLDOVA VABARIIGI ASSOTSIATSIOONINÕUKOGU SOOVITUS nr 1/2017,

4. august 2017,

ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava kohta [2017/1489]

ELi JA MOLDOVA VABARIIGI ASSOTSIATSIOONINÕUKOGU,

võttes arvesse ühelt poolt Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Moldova Vabariigi vahelist assotsieerimislepingut,

ning arvestades järgmist:

- (1) Ühelt poolt Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Moldova Vabariigi vahelisele assotsieerimislepingule ⁽¹⁾ (edaspidi „leping“) kirjutati alla 27. juunil 2014 ja see jõustus 1. juulil 2016.
- (2) Lepingu artikli 436 lõike 1 kohaselt on assotsiatsiooninõukogul õigus võtta lepingu eesmärkide saavutamiseks vastu soovitusi.
- (3) Lepingu artikli 453 lõike 1 kohaselt võtavad lepinguosalisel kõik üld- või erimeetmed, mis on vajalikud lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks, ja tagavad lepingus sätestatud eesmärkide saavutamise.
- (4) Euroopa naabruspoliitika läbivaatamise tulemusena tehti ettepanek alustada partneritega tehtava koostöö uut faasi, mis looks mõlemal poolel suuremat omalustunnet.
- (5) Liit ja Moldova Vabariik on otsustanud tugevdada oma partnerlust, leppides kokku prioriteetides aastateks 2017–2019, eesmärgiga toetada ja tugevdada Moldova Vabariigi vastupanuvõimet ja stabiilsust ning püüdes seejuures saavutada tihedamaid poliitilisi sidemeid ja sügavamad majanduslikku integratsiooni.
- (6) Lepinguosalised on leppinud kokku ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava tekstis, mis toetab lepingu rakendamist, keskendudes koostööle ühiste huvide valdkonnas,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE SOOVITUSE:

Artikkel 1

Assotsiatsiooninõukogu soovib lepinguosalistel rakendada lisas esitatud ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava.

⁽¹⁾ ELT L 260, 30.8.2014, lk 4.

Artikkel 2

Lisas esitatud ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava asendab ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava, mis võeti vastu 26. juunil 2014.

Artikkel 3

Käesolev soovitus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

Chişinău, 4. august 2017

Assotsiatsiooninõukogu nimel
esimees
Pavel FILIP

LISA

EUROOPA LIIDU JA MOLDOVA VABARIIGI ASSOTSIEERIMISKAVA

Sisukord

Euroopa Liidu ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava	7
1. Assotsieerimiskava rakendamise põhimõtted, vahendid ja ressursid	7
2. Assotsieerimiskava prioriteedid	8
2.1 Peamised prioriteedid	8
2.2 Poliitiline dialoog, hea valitsemistava ja institutsioonide tugevdamine	10
i) Moldova Vabariigis demokraatiat ja õigusriigi põhimõtte austamist tagavate institutsioonide stabiilsuse, sõltumatuse ja tõhususe tugevdamine	10
ii) Kohtusüsteemi edasine reformimine, eelkõige eesmärgiga tagada sõltumatus, erapooletus, professionaalsus ja tõhusus kohtutes	13
iii) Inimõiguste ja põhivabaduste austamise tagamine	14
Inimõigused ja põhivabadused	14
Sõnavabadus	15
Kodanikuühiskonna koostöö	15
Väärkohtlemine ja piinamine	16
Laste õigused	16
Perevägivald	16
Võrdne kohtlemine	16
Ametiühingute õigused ja tööõiguse põhireeglid	16
2.3 Välis- ja julgeolekupoliitika	17
Terrorism, massihävitusrelvade leviku ja ebaseadusliku relvaekspordi tõkestamine	17
Transnistria konflikt	18
Rahvusvaheline Kriminaalkohus	18
2.4 Koostöö vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonnas	18
Isikuandmete kaitse	19
Võitlus organiseeritud kuritegevusega	19
Politseireform	19
Politseikoostöö ja andmebaasid	20
Võitlus ebaseaduslike uimastitega	21
Inimkaubandus	21
Võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ärakasutamise vastu	21
Võitlus küberkuritegevusega	21
Korruptsiooni ning huvide konfliktide vältimine ja tõkestamine	22
Võitlus rahapesu, terrorismi rahastamise ja finantskuritegevuse vastu	23
Koostöö rände, varjupaiga ja piirihalduse valdkonnas	24
Õigusala koostöö	25

2.5	Kaubandus ja kaubandusega seotud küsimused (põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubandusleping)	26
	Kaubavahetus	26
	Tehnilised normid, standardimine ja seotud taristu	26
	Sanitaar- ja fütosanitaarmed	27
	Toll ja kaubanduse lihtsustamine	28
	Päritolureeglid	28
	Ettevõtete asutamine, teenustekaubandus ja e-kaubandus	29
	Jooksvad maksed ja kapitali liikumine	29
	Riigihanked	29
	Intellektuaalomandi õigused	30
	Konkurents	30
	Läbipaistvus	31
	Kaubandus ja kestlik areng	31
2.6	Majandusareng ja turuvõimalused	31
	Äriühinguõigus, raamatupidamine ja auditeerimine ning ühingujuhtimine	32
	Tööhõive, sotsiaalpoliitika ja võrdsed võimalused	32
	Tarbijakaitse	33
	Statistika	34
	Maksustamine	34
	Finantsteenused	35
	Tööstus- ja ettevõtluspoliitika	36
	Mäetööstus ja toorained	36
	Turism	37
	Põllumajandus ja maaelu areng	37
	Infoühiskond / digitaalne majandus ja ühiskond	37
	Rahvatervis	38
	Linnaplaneerimine ja ehitus	38
	Regionaalareng	38
	Kalandus- ja merenduspoliitika	39
2.7	Ühenduvus, energiatõhusus, kliimameetmed, keskkonna- ja kodanikukaitse	39
	Energeetika	39
	Transport	41
	Keskkond	41
	Kliimameetmed	42
	Kodanikukaitse	42
2.8	Liikuvus ja inimestevahelised kontaktid	43
	Haridus, koolitus ja noored	43
	Teadusuuringud ja innovatsioon	44
	Kultuur, audiovisuaalpoliitika ja meedia	45
	Osalemine ELi asutuste töös ja programmides	45
2.9	Teadlikkuse ja nähtavuse suurendamine	46

Euroopa Liidu ja Moldova Vabariigi assotsieerimiskava

27. juunil 2014 sõlmisid Euroopa Liit ja selle liikmesriigid ning Moldova Vabariik (edaspidi „lepinguosalised“) ambitsioonika ja uuendusliku assotsieerimislepingu, sealhulgas põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu. Leping sisaldab siduvaid, õigusnormidel põhinevaid sätteid ning näeb ette tõhustatud koostöö, mis on tavapärase lepingutega võrreldes ulatuslikum ja hõlmab kõiki lepinguosalistele huvi pakkuvaid valdkondi. Lepingut kohaldatai ajutiselt alates 1. septembrist 2014 kuni ratifitseerimise lõpuleviimiseni, mis võimaldas hakata assotsieerimislepingut täies ulatuses kohaldama alates 1. juulist 2016.

Assotsieerimislepingu rakendamise ettevalmistamise ja hõlbustamise eesmärgil leppisid lepinguosalised 26. juunil 2014 Brüsselis kokku assotsieerimiskavas, koostades loetelu ühise töö prioriteetidest aastateks 2014–2016.

Käesoleva dokumendiga ajakohastatakse 2014.–2016. aasta assotsieerimiskava, kohandatakse selle rõhuasetusi ning kehtestatakse ajavahemikuks 2017–2019 ühise töö uued prioriteetid, tuginedes muu hulgas 15. veebruaril 2016 vastu võetud Euroopa Liidu Nõukogu järeldustele Moldova Vabariigi kohta. Dokumendis eristatakse lühikese tähtajaga prioriteete (mille puhul tuleks märkimisväärset edu saavutada 2017. aasta lõpuks) ja keskmise tähtajaga prioriteete (mille puhul tuleks märkimisväärset edu saavutada järgmise kahe aasta jooksul).

Assotsieerimiskavas keskendutakse piiratud arvule prioriteetidele ning see ei mõjuta teiste asjakohaste lepingute ja partnerluste või idapartnerluse mitmepoolse mõõtme raames peetava dialoogi ulatust ega sellega seotud volitusi.

Lisaks sellele jõustus 2014. aasta aprillis biomeetrilist passi omavate Moldova Vabariigi kodanike õigus reisida viisavabalt Schengeni ala riikidesse. Viisanõude kaotamise tegevuskavas sätestatud kriteeriumeid tuleb järjepidevalt täita, et tagada viisavaba režiimi kestlikkus ning toetada seeläbi liikuvust ja inimestevahelisi kontakte ELi ja Moldova Vabariigi vahel, sest need on osa põhielementidest, mis toetavad assotsieerimislepingus ette nähtud Moldova Vabariigi poliitilist assotsieerimist ja majandusintegratsiooni Euroopa Liiduga.

1. Assotsieerimiskava rakendamise põhimõtted, vahendid ja ressursid

Assotsieerimiskava rakendamisel juhindutakse järgmistest ühistest põhimõtetest.

- Assotsieerimiskava raames võetavaid meetmeid tuleks rakendada poliitilise assotsieerimise ja majandusintegratsiooni üldiste eesmärkide vaimus.
- Assotsieerimiskava prioriteetid kajastavad ELi ja Moldova Vabariigi kohustust rakendada täiel määral omavahelise assotsieerimislepingu sätteid nüüd, kui leping on täielikult jõustunud.
- Kumbki lepinguosaline peab assotsieerimiskava rakendamisel täiel määral järgima omaluse, läbipaistvuse, vastutavuse ja kaasatuse põhimõtteid.
- Assotsieerimiskava raames saavutatud tulemused saavad olema oluliseks panuseks 2020. aasta prioriteetide täitmisel, mille suhtes lepitakse kokku Brüsselis toimival idapartnerluse tippkohtumisel.
- Assotsieerimiskava eesmärk on saavutada käegakatsutavad, selged ja kestlikud tulemused praktiliste meetmete järkjärgulise rakendamise ning kodanikuühiskonna ja teiste sidusrühmade kaasamise kaudu. Eelkõige tagavad lepinguosalised, et assotsieerimiskava raames ette valmistatud õigusaktid ja strateegilised dokumendid koostatakse kaasava ning tõendus põhise protsessi tulemusel.
- Lepinguosalised mõistavad seda, kui tähtis on toetada kokku lepitud prioriteete asjakohaste ja piisavate poliitiliste, tehniliste ning rahaliste vahenditega.
- Assotsieerimiskava rakendamise kohta hakatakse teostama seiret, iga-aastast aruandlust ja hindamist. Tehtud edusammud vaadatakse läbi, muu hulgas assotsieerimislepingu alusel loodud kahepoolsete üksuste kohtumistel. Kodanikuühiskonda julgustatakse samuti keskendama oma seiretegevust assotsieerimiskavale.
- Euroopa Liit toetab Moldova Vabariiki assotsieerimiskavas esitatud eesmärkide ja prioriteetide rakendamisel. Sel eesmärgil pakub ta kõiki olemasolevaid ELi abi allikad, jagab eriteadmisi ja nõuandeid, soodustab parimate tavade, oskusteabe ja teabe jagamist ning toetab suutlikkuse suurendamist ja institutsioonide tugevdamist. Samuti innustab Euroopa Liit Moldova Vabariigi teisi partnereid andma ja koordineerima toetusi. Ta kasutab oma asjakohaseid rahastamisvahendeid selleks, et toetada assotsieerimiskava rakendamist. Assotsieerimiskava ei ole siiski rahastamiskava ning see ei asenda rahastamise kavandamist lepinguosalistele poolt.

EL annab toetust vastavalt Moldova Vabariigi abistamise üldprioriteetidele, mida on kirjeldatud Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi ühtses toetusraamistikus ning mis on Moldova Vabariigi jaoks kindlaks määratud Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi mitut riiki hõlmavates kavades, püüdes samal ajal arvesse võtta assotsieerimiskavas esitatud prioriteete. Samuti võib ta anda abi teistest ELi vahenditest. Mis tahes rahalist abi antakse täielikus kooskõlas ELi välisabi suhtes kehtivate rakenduseeskirjade ja menetlustega. Nende menetluste kohaselt kehtivad ELi poolt Moldova Vabariigile antava abi suhtes jätkuvalt ranged tingimused, mille täitmist hakatakse korrapäraselt kontrollima ja hindama. Riskide vähendamiseks tuleb kehtestada vajalikud varase hoiatamise süsteemid.

Käesolevat assotsieerimiskava kohaldatakse alates selle vastuvõtmise hetkest kuni 2019. aasta lõpuni. Assotsieerimiskava võib ELi-Moldova Vabariigi assotsiatsiooninõukogus sõlmitava kokkuleppega igal ajal muuta või ajakohastada.

2. Assotsieerimiskava prioriteetid

2.1 Peamised prioriteetid

Assotsieerimiskava prioriteetidest tuleks kõigepealt pöörata tähelepanu järgmistele reformimeetmetele.

Institutsioonide ja hea valitsemistava tugevdamise valdkond

1. Kohtute sõltumatus

Rakendada kohtusüsteemi ja õiguskaitseasutusi käsitlevaid kehtivaid õigusakte, et tagada kohtute, sealhulgas prokuratuuri (mis peaksid olema vabad poliitilisest või muud laadi lubamatust sekkumisest nende tegevusse) sõltumatus, erapooletus, professionaalsus ja tõhusus ning täisleppimatus korruptsiooni suhtes, ja vältida mis tahes korruptiivset käitumist. Rakendada ametialast puutumatuset käsitlevaid eeskirju kooskõlas Euroopa standardite ja heade tavadega. Tagada kohtunike ja prokuröride läbipaistev ja tulemuspõhine värbamine sõltumatu asutuse poolt.

2. Korruptsiooni, pettuste ja huvide konfliktide vältimine ja tõkestamine

Rakendada ametialase aususe seadus. Rakendada seadus, millega nõutakse, et kõik asjaomased ametnikud esitaksid avalduse vara kohta, mida nemad või nende lähisugulased omavad, ning teataksid võimalikest huvide konfliktidest, mis on seotud nende isikliku huvi või nende lähisugulaste huviga, ning tagada täitemenetluse tõhus rakendamine. Võtta vastu seadused korruptsioonisüütegude ja rahapesutehingute korral kohaldatavate proportsionaalsete hoiatavate karistuste kohta. Rakendada uut ametialase aususe ja korruptsioonivastase võitluse strateegiat, et tulemuslikult ennetada ja vähendada korruptsiooni kooskõlas ELi väärtuste ja standarditega. Suurendada korruptsioonivastase võitlusega tegelevate asutuste suutlikkust ja parandada nende vahelist koordineerimist ja koostööd. Luua toimiv õigusraamistik rikkumisest teatajate kaitseks.

3. Kriminaaltulu jälitamine ja pangapettuste uurimine

Luua tõhus riiklik kriminaaltulu jälitamise teenistus. Jagada ELiga käimasoleva Krolli uurimise teise etapi peamisi tulemusi vastavalt Krolliga kokku lepitud tingimustele, ohustamata sealjuures edasist uurimist ning kriminaaltulu jälitamist. Korraldada kõigi aastatel 2012–2014 Moldova Vabariigi pangandussüsteemi mõjutanud pettuste põhjalik ja erapooletu uurimine, muu hulgas selleks, et pankadest välja viidud rahalised vahendid tagasi nõuda ja süüdlased kohtu ette tuua.

4. Avaliku halduse reform, sealhulgas riigi rahanduse juhtimine

Rakendada avaliku halduse reformi strateegiat ja selle aluseks olevaid strateegiaid, mis töötati välja 2016. aastal koostöös OECD/SIGMA ja rahastajatega. Korraldada ümber valitsus- ja haldusasutused ning riigile kuuluvad ettevõtted, et suurendada vastutavust, mõjusust ja tõhusust. Vaadata läbi poliitika kujundamise ja kooskõlastamise süsteem, et suurendada otsuste tegemisel kaasatust, sidusust, tõhusust, prognoositavust ning läbipaistvust. Parandada avalike teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust. Tagada professionaalne avalik teenistus ja kaasaegne personalijuhtimise süsteem. Käivitada territoriaalne reform, et suurendada kodanikele kohalikul tasandil kättesaadavaks tehtavate ressursside hulka. Kaasata rohkem kodanikuühiskonda, et suurendada vastutavust, läbipaistvust ja reageerimisvõimet avaliku halduse reformi ja avalike teenuste osutamise puhul.

Ajakohastada Moldova Vabariigi riigi rahanduse juhtimise strateegiat ajavahemikuks 2013–2020. Jätkata eelarve parlamentaarse kontrolli ja järelevalve reformimist. Parandada riigi rahanduspoliitika ja rahanduse juhtimise läbipaistvust, tugevdada järelevalvet ja vastutavust. Tõhustada valitsemist eelarve konservatiivsuse ja eelarvedistsipliini kaudu ning vastutavusega seotud protsesside tugevdamise ja tulemuste parema juhtimise kaudu.

5. Põhivabadused

Kaitsta meediavabadust ja meedia mitmekesisust, sealhulgas Euroopa Nõukogu, Euroopa Liidu ja OSCE soovitud vastavuses oleva uue audiovisuaalmeedia seadustiku vastuvõtmise teel, et viia Moldova Vabariigi õigusaktid vastavusse audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviga ning kiiresti lahendada meediaomandi koondumise, reklaamituru monopoliiseerimise ja rahvusringhäälingu reformiga seotud küsimusi. Määratleda täpsemalt audiovisuaalmeedia koordineerimise nõukogu pädevus ja ülesanded, et suurendada selle sõltumatust.

Võtta vastu uus riiklik inimõiguste tegevuskava ja rakendada seda, keskendudes kõige haavatavamatele rühmadele, ning koordineerida planeerimis- ja eelarveprotsessi nii, et tegevuskava tulemuslikuks rakendamiseks eraldataks piisavalt vahendeid. Tagada Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste tulemuslik täitmine ja luua nimetatud otsuste täitmise parlamentaarse kontrolli tõhus mehhanism.

Pöörata erilist tähelepanu sellele, et soo ja võrdõiguslikkusega seotud küsimusi käsitletak läbiva prioriteedina.

6. Transnistria konflikti lahendamine

Leida Transnistria konfliktile rahumeelne ja kestlik lahendus, mis tugineks Moldova Vabariigi suveräänsusele ning territoriaalsele terviklikkusele tema rahvusvaheliselt tunnustatud piiride ulatuses, arvestades Transnistria eristaatust, ning mis tagaks täiel määral elanikkonna poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed õigused ning inimõigused ja soodustaks tihedamat suhtlemist Transnistriaga. Jätkata kõigi asjaomaste osalistega konstruktiivset dialoogi olukorra üle Moldova Vabariigi ja Ukraina piiri keskmises (Transnistria) lõigus.

Majandusarengu ja turuvõimaluste valdkond

7. Parem ärikeskkond ja investeerimiskliima

Rakendada Rahvusvahelise Valuutafondiga kokku lepitud reformikava ning viia majandus-, maksu- ja rahanduspoliitikat ellu Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) reformikava vaimus. Parandada õigusraamistikku ja tegevuskeskkonda VKEde jaoks ning tagada konkurentsialaste õigusaktide täitmine, et vähendada monopolistlikku tegutsemist. Rakendada VKEde sektori 2012.–2020. aasta arendusstrateegiat ja vastavat tegevuskava kooskõlas uue seadusega VKEde kohta, riikliku konkurentsivõime muudetud tegevuskavaga ning riikliku investeringute ligimeelitamise ja ekspordi edendamise strateegiaga aastateks 2016–2020. Tugevdada ettevõtete ja VKEde ühenduste (sh valdkondlike ühenduste) rolli, et parandada avaliku ja erasektori dialoogi. Lihtsustada inspeksioonide ja mitmesuguste kontrolliasutuste süsteemi, et suurendada tõhusust ja vähendada korruptsioonivõimalusi, tugevdades samal ajal õigusaktide ja standardite täitmise tagamist.

8. Põllumajandus ja maaelu areng

Rakendada põllumajanduse ja maaelu arengu valdkonnas toetuste maksmise põhimõtteid käsitlevat üldseadust, parandades seeläbi poliitika rakendamist nimetatud valdkonnas. Suurendada põllumajandustoodete konkurentsivõimet, eriti suure ekspordiväärtusega valitud sektorites. Parandada tööhõive- ja elamistingimusi maapiirkondades. Parandada kestlikku maa ja veevarude kasutust. Parandada teenuseid ja taristut ning mitmekesistada majandustegevust maapiirkondades.

9. Kaubandusega seotud reformid: tehnilised normid, standardimine ja seotud taristu ning tolli ja kaubanduse lihtsustamine

Lihtsustada veelgi kaubandust, kasutades võrdlusalusena OECD kaubanduse lihtsustamise näitajaid. Tõhustada tehniliste normide ja standardite alal koostööd selliste asjaomaste ELi üksustega nagu CEN, CENELEC, ETSI, EURAMET, EA ja WELMEC. Avalikud konsultatsioonid tehniliste normide ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete teemal on esmatähtsad selleks, et tagada üldsuse parem arusaamine kõnealuste valdkondade uutest õigusnormidest ning nende ulatuslikum kohaldamine. Saavutada sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete alal kõikide ametlikku kontrolli teostavate laborite akrediteerimine vastavalt rahvusvahelistele standarditele, et täita sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid ekspordi puhul ning parandada toiduohutust Moldova Vabariigi siseturul.

Viia Moldova Vabariigi õigusaktid vastavusse Euroopa Liidu tolliseadustiku ning selle rakendusmäärustega ja parandada tolliasutuse tegevust ametialase aususe ja läbipaistvuse osas. Ühtlustada Moldova Vabariigi õigusaktid, et Moldova Vabariik saaks ühineda ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga.

Ühenduvuse, energiatõhususe, keskkonna ja kliimameetmete valdkond

10. Energiajalgeolek ja energiatõhusus

Tugevdada energeetikasektorit reguleeriva asutuse (ANRE) sõltumatust, muu hulgas direktorite ametissenimetamise ja vallandamise depolitiseerimise ning eelarve koostamise sõltumatuse kaudu. Võtta läbipaistval ja kaasaval viisil vastu uus energiaseadus. Rakendada kõiki soovitusi, mis anti seoses ANRE toimimise läbivaatamisega energiaühenduse sekretariaadi poolt. Rakendada elektrit ja maagaasi käsitlevaid uusi seadusi, rakendades seaduses ette nähtud vajalikke meetmeid ning võttes vastu selleks vajalikud teised õigusaktid. Täita täielikult Moldova Vabariigi kohustusi ja kokkuleppeid, sealhulgas neid, mis on kindlaks määratud IMFi finantsabiprogrammide eesmärkide hulgas. Jätkata Moldova Vabariigi energiaturu integreerimist ELi energiaturgu. Ajakohastada hoonete energiatõhususe seadust ja luua asjakohased toetusmehhanismid energiatõhususe meetmete võtmiseks nii üldkasutatavates hoonetes kui ka kodumajapidamistes. Töötada vastavalt taastuvate energiaallikate kasutamise edendamist käsitlevale seadusele välja toetuskavad, haldusnormid ning muud vajalikud meetmed, et soodustada taastuvate energiaallikate suuremat kasutamist.

11. Transport

Viia ellu raudteesektori reform ja restruktureerimiskava. Suurendada jõupingutusi ELi lennundusalaste õigusaktide rakendamiseks, et täielikult ära kasutada ELi ja Moldova Vabariigi vahelise lennunduspiirkonna lepinguga loodud võimalused. Luua lennundussektoris vaba ja aus konkurents, eelkõige Chişinău lennujaama kontsessioonilepingule selliste sätete lisamise teel, mis käsitlevad mittediskrimineerivat juurdepääsu lennujaamale, ning taastada tõhus konkurents maapealse teeninduse sektoris. Arendada majandusele olulist taristut, sealhulgas laiendatud indikatiivse üleeuroopalise transpordivõrgu arendamise projektide edasise rakendamise kaudu.

12. Keskkonna- ja kliimameetmed

Jätkata haldusreformi ja vajaliku haldussuutlikkuse arendamist, et rakendada assotsieerimislepingu keskkonna- ja kliimameetmete peatükki. Teha edusamme siseriiklike õigusaktide lähendamisel liidu keskkonnaõigustikule, võttes vastu selle sektori peamise õigusraamistiku, s.t seadused õhu kaitse, keemiliste ainete käitluse ja tööstusheidete (saastuse komplekse vältimise ja kontrolli) kohta. Rakendada seadusi, mis käsitlevad keskkonnamõju strateegilist hindamist ja jäätmekäitlust.

Liikuvuse ja inimestevaheliste kontaktide valdkond

13. Haridus, koolitus ja noored

Tõhustada uue haridusseadustiku rakendamist kõikidel haridustasanditel. Suurendada haridusministeeriumi ja selle valitsemisalas tegutsevate asutuste haldussuutlikkust. Viia kooskõlas kutsehariduse ja -õppe arengustrateegia ja tegevuskavaga (2013–2020) ellu kutsehariduse ja -õppe reform, et vastata tööturu vajadustele. Võtta vastu õiguslik raamistik valdkondlike komiteede jaoks. Soodustada asjaomaste sidusrühmade (sealhulgas ettevõtjate ja tööturu osapoolte) kaasatust elukestva õppe kõikidesse vormidesse, et tagada jätkuv kutsealane areng ja parem vastavus tööturu vajadustele. Rakendada noortevaldkonna arendamise riiklikku strateegiat.

2.2 Poliitiline dialoog, hea valitsemistava ja institutsioonide tugevdamine

Käesoleva assotsieerimiskava alusel tehtavaid reforme käsitleva poliitilise dialoogi ja koostöö eesmärk on tugevdada demokraatlike põhimõtete, õigusriigi põhimõtte ja hea valitsemistava, inimõiguste ja põhivabaduste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste järgimist vastavalt ÜRO ja Euroopa Nõukogu põhikonventsioonidele ja nendega seotud protokollidele. Tuleks tagada kooskõla assotsieerimiskava rakendamise ajal kohaldatava Euroopa Nõukogu tegevuskavaga.

- i) Moldova Vabariigis demokraatiat ja õigusriigi põhimõtet tagavate institutsioonide stabiilsuse, sõltumatuse ja mõjususe tugevdamine, sealhulgas avaliku halduse ulatusliku reformimise ja riigi rahanduse juhtimise reformimise kaudu

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Võtta vastu ja rakendada koostöös Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoniga muudatused, mis käsitlevad konstitutsioonikohtu pädevust ning sätteid, mis käsitlevad konstitutsioonikohtu liikmete ametisse nimetamise korda.

- Käsitleda kõiki Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (OSCE/ODIHR), riikliku kodanikuühiskonna järelevalvemissiooni ning kesksete valitsusasutuste poolt viimaste valimiste ajal tuvastatud puudusi, sealhulgas vajadust tagada valmiskampaaniate läbipaistev rahastamine, sõltumatu ja erapooletu kajastamine massimeedias ning diasporaa hääletamisõigus.
- Hinnata võimalust lubada erakondade tegevuse, valimiskampaaniate ja kandidaatide otserahastamist Moldova Vabariigi kodanike poolt väljaspool riiki saadud tulust, takistades samal ajal välisriikide ja nende kodanike ning muude isikute otsest või kaudset sekkumist poliitilisse tegevusse Moldova Vabariigis.
- Luua toimiv õigusraamistik rikkumisest teatajate kaitseks.
- Viia ellu riigi haldusjaotuse reform, vähendades kohalike omavalitsuste arvu kooskõlas riikliku detsentraliseerimise strateegiaga ja avaliku halduse reformi strateegiaga.
- Rakendada avaliku halduse reformi strateegiat ja selle aluseks olevaid strateegiaid, mis töötati välja 2016. aastal koostöös OECD/SIGMA ja rahastajatega.
- Tugevdada kooskõlastamis-, seire- ja aruandlusmehhanisme ning -suutlikkust nii poliitilisel kui haldustasandil.
- Määrata kindlaks avaliku halduse reformi tegevuskava 2016–2018 rakendamise hinnangulised kulud.
- Viia eelarve tasakaalu vastavalt IMFiga sõlmitud kokkuleppele, tagades samal ajal piisavad rahalised vahendid kavandatud reformide elluviimiseks.
- Reformida riigikantsleli.
- Täpsustada peamiste institutsioonide funktsioone, ülesandeid ja kohustusi ning koostada ühtsed ja sidusad kirjalikud menetlused ja meetodid poliitika kaasavaks ja tõenduspõhiseks kujundamiseks ja kooskõlastamiseks.
- Valmistuda avaliku teenistuse õigusraamistiku läbivaatamiseks, eesmärgiga muuta seda nii, et see hõlmaks kõiki riigiasutuste tüüpilisi ülesandeid täitvaid institutsioone ning tagada tulemuspõhine töölevõtmine, edutamine ja ametist vabastamine.
- Tugevdada ministeeriumide kantslerite kui kõrgeimate ametnike rolli, et aidata suurendada avaliku teenistuse professionaalsust ja depolitiseerimist.
- Suurendada andmete kogumise ulatust personaliregistri jaoks, lisades sellesse palgaandmed ja laiendades registri kasutamist järk-järgult kõigile riigiasutustele.
- Korraldada ümber riigiasutused, et saavutada suurem vastutavus, mõjususe ja tõhusus, ja vaadata sealhulgas läbi haldusülesandeid täitvate riigiettevõtete kulutasuvus ja tõhusus.
- Rakendada täiel määral õigusakte, mis käsitlevad otsuste läbipaistvust.
- Muuta teabele juurdepääsu käsitlevat seadust, et tõhustada selle rakendamist, ja luua vajalik kord seaduse rakendamise jälgimiseks.
- Töötada välja üldine haldusmenetluse seadus, et tagada hea juhtimistava põhimõtete järgimine, ja viia konkreetsed haldusmenetlused uue seadusega järk-järgult vastavusse.
- Käivitada territoriaalreform, mis suurendaks kodanikele kohalikul tasandil kättesaadavaks tehtavate ressursside hulka.
- Ajakohastada Moldova Vabariigi riigi rahanduse juhtimise strateegiat ajavahemikuks 2013–2020.
- Võtta vastu uus avaliku sektori sisefinansikontrolli strateegia.
- Jätkata eelarve parlamentaarse kontrolli ja järelevalve reformimist; tugevdada riigi rahanduspoliitika ja rahanduse juhtimise läbipaistvust, järelevalvet ja vastutavust.
- Võtta vastu uue riigikontrolli toimimist käsitleva seaduse eelnõu, mis tagaks avaliku sektori välisauditi sõltumatuse ja tõhususe.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Uurida koostöös Euroopa Nõukoguga samme, mis on vajalikud institutsioonilise raamistiku tugevdamiseks, et edendada Moldova Vabariigi toimetulekuvõimet pikemas perspektiivis.
- Parandada teabevahetust valitsuse ja parlamendi vahel.
- Tugevdada parlamendi järelevalvet reformide elluviimise ja õigusaktide rakendamise üle.
- Tagada presidendi-, parlamendi- ja kohalike omavalitsuste valimiste demokraatlik korraldamine kooskõlas Euroopa standarditega.
- Hinnata võimalust vaadata parimatele rahvusvahelistele tavadele tuginedes läbi erakondade rahastamine riigi poolt, eesmärgiga võtta arvesse presidendivalimiste tulemusi.
- Vaadata kooskõlas parimate rahvusvaheliste tavade ja Veneetsia komisjoni eksperdiarvamustega läbi üksikisikute ja juriidiliste isikute poolt erakondadele tehtavate annetuste piirmäär.
- Jätkata detsentraliseerimise strateegia rakendamist kooskõlas Euroopa Nõukogu Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga (Euroopa Nõukogu lepingute sari nr 122).
- Vaadata vastavalt OSCE/ODIHRi soovitudele läbi valijate registreerimise mehhanismid, et tagada andmete täpsus.
- Töötada välja ja rakendada riigi automatiseeritud infosüsteemi „Valimised“ moodulit „Finantskontroll“ ja vastavat õigusraamistikku, millega automatiseeritakse erakondade ja valimistel osalevate kandidaatide finantsaruannete esitamise, kogumise ja analüüsimise protsess ning parandatakse üldsuse juurdepääsu sellele teabele. Kehtestada tõhusad karistused rikkumiste eest ja tagada, et rahaliste vahendite päritolu tõendamise kohustus lasub erakondadel. Rakendada võimalust konfiskeerida selline vara, mille päritolu ei suudeta tõendada.
- Luua vastavalt valitsuse vajadustele tõhusad abi haldamise ja koordineerimise mehhanismid.
- Jätkata kodanikuühiskonnaga konsulteerides ja kodanikuühiskonda üha enam kaasates avaliku halduse reformi vastavalt avaliku halduse põhimõtetele (nii keskvalitsuse kui ka kohalikul tasandil, sealhulgas territoriaalse reformi elluviimist) eesmärgiga luua vastutustundlik, tõhus, läbipaistev ja professionaalne tulemus- ja tõenduspõhine avalik teenistus, millel on oma nõuetekohane eetikakoodeks ning mis on vaba poliitilisest survest.
- Lähtudes avaliku halduse reformi strateegiast, optimeerida avalikku haldust riigi ja kohalikul tasandil.
- Kasutada korrapäraselt mõju eelhindamisi; tagada reformidega kaasnevate kulude süstemaatiline hindamine ja luua ministeeriumidevahelised konfliktide lahendamise foorumid nii kõrgel haldustasandil kui ka poliitilisel tasandil.
- Luua avalike teenistujate läbipaistev ja konkurentsivõimelisem palgasüsteem, et meelitada avalikku teenistusse võimekaid inimesi ning hoida neid lahkumast.
- Pakkuda kodanikele kergesti kättesaadavat teavet nende õigusest heale haldusele, teabe kättesaadavusele, halduskohtumenetlusele ja hüvitise nõudmisele, et kodanikud teaksid, kus ja kuidas kaebust esitada. Tagada kodanike taotluste ja kaebuste tulemuslik ja konkreetne käsitlemine.
- Teha institutsioonilised ja organisatsioonilised muudatused, mis on vajalikud parlamentaarse järelevalve tugevdamiseks, sealhulgas koostööks avaliku sektori välisaudiitoriga.
- Tugevdada rahandusministeeriumi suutlikkust keskse maksuhaldurina tegutsemisel ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamisel.
- Jätkata riigi rahanduse juhtimise parandamist ja viia tulemuslikult ellu riigi rahanduse juhtimise ajakohastatud strateegia.
- Kehtestada mitmeaastane libisev avaliku sektori investeringute programm, mille rakendamist juhib rahandusministeerium ja mille eesmärk on tagada prioriteetsed investeringud riiklikul tasandil mitmeaastases eelarveraamistikus.
- Tagada institutsioonilised ja organisatsioonilised muudatused, mis on vajalikud välise kontrolli tugevdamiseks, arendades muu hulgas edasi Moldova Vabariigi Riigikontrolli välisauditi funktsiooni kooskõlas Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvahelise Organisatsiooni standarditega ning avaliku sektori välisaudiitori ja parlamendi vahelise koostöö korda.

- Viia nõuetekohaselt läbi distsiplinaarmenetlusi ja rakendada tulemuslikult sanktsioone.
 - Järk-järgult reformida avaliku sektori raamatupidamise ja välise aruandluse standardeid.
- ii) Kohtusüsteemi edasine reformimine, eelkõige eesmärgiga tagada sõltumatus, erapooletus, professionaalsus ja tõhusus kohtutes, sealhulgas prokuratuuris, mis peaksid olema vabad poliitilisest või muud laadi lubamatust sekkumisest nende tegevusse. Mõned kohtusüsteemi ulatusliku reformi elemendid võivad eeldada põhiseaduse muutmist.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Rakendada kohtunikke, prokuröre, advokaate ja muid õiguspraktikuid käsitlevaid kehtivaid õigusakte, et edendada täisleppimatust korruptsiooni suhtes ja hoida ära igasugune korruptiivne käitumine.
- Tagada kohtunike ja prokuröride värbamine sõltumatu asutuse poolt läbipaistvate, tulemuspõhiste ja objektiivsete kriteeriumite alusel ning tuginedes õiglastele valikumenetlustele, mis hõlmavad kohustuslike kirjalike eksamite korraldamist ning vabade ametikohtade riikliku nimekirja koostamist kooskõlas Euroopa standarditega.
- Tagada kohtunike ja prokuröride (sealhulgas peaprokuröride ja kõrgema astme kohtute kohtunike) edutamine sõltumatu asutuse poolt läbipaistvate, tulemuspõhiste ja objektiivsete kriteeriumite alusel ning õiglaste valikumenetluste teel kooskõlas Euroopa standarditega.
- Tagada kohtunike sõltumatuse tagatiste tulemuslik rakendamine.
- Tagada distsiplinaarmäärustike ja eetikakoodeksite tulemuslik rakendamine, sealhulgas kohtunike ja prokuröride menetluslikud tagatised, kohtuinspeksiooni sõltumatus kõrgemast kohtunike nõukogust ja üldsusele võimalused kaebuste esitamiseks.
- Rakendada vastavalt headele tavadele ning täielikus kooskõlas Euroopa standarditega ametialast puutumatumat käsitlevaid eeskirju.
- Rakendada õigusaktide paketti, mis käsitleb ametialast ausust kohtusüsteemis.
- Parandada kõrgema kohtunike nõukogu otsuste tegemise protsessi läbipaistvust ja tõhusust.
- Tugevdada kõrgema prokuröride nõukogu sõltumatust kooskõlas 25. veebruari 2016. aasta riigiprokuratuuri seadusega ning jätkata jõuliselt riigiprokuratuuri põhjaliku reformi elluviimist, sealhulgas uute õigusaktide rakendamist.
- Tagada õiglane kohtumõistmine, õiguskaitse kättesaadavus ja kriminaalmenetluses kohaldatavad menetlusõigused kooskõlas Moldova Vabariigi kohustustega, mis tulenevad Euroopa inimõiguste konventsioonist, Euroopa Kohtu lahenditest ja Euroopa Nõukogu muudest asjakohastest konventsioonidest, kehtestades:
 - = õigusaktid ja meetmed, mille eesmärk on tagada kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigused kriminaalmenetluses;
 - = õigusaktid, meetmed ja vahendid, mille eesmärk on tagada kuriteoohvrite õigused seoses õiguskaitse kättesaadavusega, kaitsega, toetustega ja hüvitistega, sealhulgas kriminaalõigussüsteemis.
- Tugevdada menetlusabi andmise ja vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide rakendamist.
- Tagada tõhusa elektroonilise kohtuasjade haldamise süsteemi toimimine, sealhulgas kohtuasjade usaldusväärne juhuslik jaotamine ja õiguslane statistika.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada kohtusüsteemi asutuste sõltumatus, et administratsioon, valitsus ega parlament ei saaks neile avaldada poliitilist ega mis tahes muud survet.

- Tagada kõikide prokuröride täielik sõltumatus ning vähendada peaprokuratuuri järelevalverolli osakaalu, nagu nähakse ette uues riigiprokuratuuri seaduses.
- Tagada, et riiklik õigusinstituut pakub alg- ja täiendõpet vastavalt kindlakstehtud vajadustele.
- Tõendada kohtunikukonna ametialase aususe ja vastutavuse tugevdamisele suunatud meetmete võtmist, nagu taustakontroll ja korrupsiooniga seotud süütegude eest süüdimõistmine.
- Töötada selle nimel, et parandada üldsuse arvamust kohtusüsteemi sõltumatuses, ametialasest aususest, läbipaistvusest ja vastutavusest.
- Liikuda edasi prokuratuuri põhjaliku reformiga, mis hõlmab organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumitega tegelevaid eriprokuröre.
- Teha edusamme kohtusüsteemi optimeerimise seaduse rakendamisel vastavalt tegevuskavale, mis kiideti heaks parlamendi 3. märtsi 2017. aasta otsusega nr 21.
- Parandada õiguskaitse kättesaadavust, eriti naiste ja haavatavate rühmade puhul.
- Teha tööd selle nimel, et oluliselt lühendada tsiviil- ja kriminaalasjade menetlemise kestust.
- Teha tööd selle nimel, et suurendada lahendatud juhtumite arvu.

iii) Inimõiguste ja põhivabaduste austamise tagamine laiaulatusliku koostöö abil inimõiguste ja põhivabaduste kaitse valdkonnas. Kõnealune koostöö hõlmab tegevust allpool nimetatud valdkondades.

Inimõigused ja põhivabadused

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viimistleda uus riiklik inimõiguste tegevuskava ja rakendada seda, keskendudes kõige haavatavamatele rühmadele, ning koordineerida planeerimis- ja eelarveprotsessi nii, et tegevuskava tõhusaks rakendamiseks eraldataks piisavalt vahendeid.
- Luua uue riikliku inimõiguste tegevuskava koostamiseks, selle rakendamise kontrollimiseks ja rakendamisest aru andmiseks riiklik nõukogu ja sekretariaat.
- Tagada Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste tõhus täitmine ja luua nimetatud otsuste täitmise parlamentaarse kontrolli tõhus mehhanism.
- Alustada rahustevaheliste suhete konsolideerimise strateegia 2017–2027 rakendamist ning võtta vastu vastav tegevuskava.
- Jätkata Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte harta katselist rakendamist seitsmes paikkonnas osana Moldova Vabariigi jõupingutustest kõnealuse harta ratifitseerimiseks.
- Viia lõpule ombudsmani institutsiooni reform, parandades 3. aprillil 2014 vastu võetud ombudsmani seadust nr 52 kooskõlas Veneetsia komisjoni soovitustega ja nähes ette rahaliste vahendite eraldamise vastavalt Pariisi põhimõtetele.
- Tagada piinamise tõkestamiseks riigi ennetusametuse toimimine vastavalt piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärlikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase ÜRO konventsiooni fakultatiivprotokoll artikli 18 lõikele 3.
- Ratifitseerida inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokoll nr 12.
- Võtta vastu ja rakendada vihakuritegusid käsitlevate õigusaktide muudatused, et viia asjaomased õigusaktid vastavusse Euroopa standarditega. Suurendada jõupingutusi, et uurida ja võtta meetmeid juhtumite puhul, mis on seotud vihakõne ja -kuritegudega, ning tagada nende ohvritele tõhus juurdepääs õigusemõistmisele.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada mis tahes alusel, sealhulgas võrdõiguslikkuse tagamise seaduse alusel, diskrimineerimist keelustavate õigusnormide kohaldamine ning suurendada diskrimineerimise ennetamise ja kaotamise nõukogu (võrdõiguslikkuse nõukogu) suutlikkust.
- Võtta arvesse Euroopa Nõukogu struktuuriüksuste ja ekspertide antud soovitusi, milles käsitletakse rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni nõuete täitmist, ning rakendada neid kooskõlastatult vastavate struktuuriüksuste ja ekspertidega. Pöörata seoses sellega tähelepanu rahvusvähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste tagamisele, muu hulgas nendega peetavate dialoogide ja konsultatsioonide abil, võttes samuti arvesse Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni asjakohaseid arvamusi.
- Tõhustada puuetega inimeste ligipääsu käsitlevate õigusaktide rakendamist. Suurendada puuetega inimeste ligipääsu üldkasutatavatele hoonetele, transpordivahenditele ja teabele.
- Tagada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, sealhulgas artikli 12 (võrdne tunnustamine seaduse ees) ja artikli 14 (vabadus ja isikupuutumatus) tõhus rakendamine.
- Allkirjastada puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokoll.
- Jätkata laste deinstitutionaliseerimist.
- Tagada inimõiguste ja põhivabaduste valdkonnas toimivad kohtueelsed ja -välised vaidluste lahendamise mehhanismid.
- Jätkata juurdepääsu võimaldamist teabele kodanike õiguste ja sobivate õiguslike lahenduste kohta.
- Rakendada ellu tõhusad meetmed, et vältida põhjendamatut vahistamist ja ebaseaduslikku pealtkuulamist, võttes arvesse, et proportsionaalsel tasemel sekkumine võib olla vajalik, et tagada korruptsiooni või muude süütegude nõuetekohane uurimine.
- Edendada ja suurendada kohtusüsteemis, õiguskaitse- ja haldusasutustes teadlikkust inimõigustest ja diskrimineerimiskeelust.
- Rakendada 1994. aasta seadust Gagausia õigusliku autonoomse eristaatuse kohta vastavalt Veneetsia komisjoni 2002. aasta soovitustele ja OSCE 2013. aasta soovitustele.
- Kaitsta politsei ja riikliku korruptsioonivastase võitluse keskuse poolt kinni peetud või eelvangistuses viibivate isikute menetlusõigusi.

SõnavabadusLühikese tähtajaga prioriteedid

- Jätkata tööd sõnavabaduse ja ajakirjanduse sõltumatuse tagamise nimel kooskõlas Euroopa Nõukogu, Euroopa Liidu ja OSCE soovitustega.
- Koostada ja võtta kooskõlas Euroopa tavadega vastu massimeedia arengustrateegia.
- Seada sisse korrapärane dialoog, et vahetada teavet parimate tavade kohta seoses meediavabaduse, meediakanalite paljususe, au teotamise dekriminaliseerimise, ajakirjanike allikakaitse ja meedia kultuurilise mitmekesisusega.
- Võtta vastu uus audiovisuaalmeedia seadustik vastavalt 2011. aasta eelnõule ning täies kooskõlas OSCE ja Euroopa Nõukogu soovitustega.
- Luua tingimused rahvusringhäälingu täieliku sõltumatuse tagamiseks.

Kodanikuühiskonna koostööLühikese tähtajaga prioriteedid

- Kaasata kodanikuühiskonna organisatsioonid, sealhulgas tööandjate esindusorganisatsioonid ja ametiühingud teabe kogumisse ning poliitika järelevalvesse.
- Võtta vastu kodanikuühiskonna arengu strateegia 2017–2020 ja tagada selle rakendamine.

Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Võtta kooskõlas rahvusvaheliste standarditega vastu uus seadus valitsusväliste organisatsioonide kohta, millega parandatakse muu hulgas õigusraamistikku, et kodanikuühiskond saaks tõhusalt osaleda otsuste tegemise protsessis.
- Tugevdada raamistikku, mille alusel kodanikuühiskond saab osaleda avaliku poliitika väljatöötamisel ja selle rakendamise kontrollimisel, muutes muu hulgas seadust läbipaistva otsustusprotsessi kohta.
- Edendada ja tugevdada kodanikuühiskonna rahalist jätkusuutlikkust ning kaaluda ühiskondliku leppe kasutuselevõtmist, avaliku sektori toetuse programmide laiendamist ning annetusi käsitleva õigusraamistiku lihtsustamist.
- Arendada kodanikuaktiivsust ja vabatahtlikku tegevust.

*Väärkohtlemine ja piinamine*Lühikese tähtajaga prioriteetid

- Lahendada tulemuslikult kõik teadaolevad õiguskaitseametnike poolt vahistatute suhtes toime pandud väärkohtlemise juhud, eriti kohtueelsetes kinnipidamisasutustes.

Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Luua terviklik poliitiline raamistik karistamatuse vältimiseks ja selle vastu võitlemiseks, lähtudes suunistest karistamatuse likvideerimise kohta inimõiguste raske rikkumise korral (Euroopa Nõukogu, 2011).
- Tagada piinamise ja väärkohtlemise puhul tõhus uurimine ja tõhusad karistused.

*Laste õigused*Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Rakendada lastekaitsestrateegia 2014–2020 tegevuskava aastateks 2016–2020.

*Perevägivald*Lühikese tähtajaga prioriteetid

- Tagada perevägivalda käsitleva kehtiva õigus- ja poliitikaraamistiku rakendamine.

Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Ratifitseerida Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon.

*Võrdne kohtlemine*Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Tagada tervist ja ohutust, rasedus- ja sünnituspuhkust ning vanemlike ja tööalaste kohustuste ühitamist käsitlevate õigusnormide ühtlustamine Euroopa standarditega.
- Edendada naiste osalust otsustamisprotsessis ning avalikus ja poliitilises elus ja äritegevuses ning viia ellu nendes valdkondades meeste ja naiste võrdse osalemise ja esindatuse saavutamisele suunatud tegevusi.

*Ametiühingute õigused ja tööõiguse põhireeglid*Keskmise tähtajaga prioriteetid

- Jätkata tööd selle nimel, et tagada ametiühingute õigustest ja tööõiguse põhireeglitest kinnipidamine kooskõlas Euroopa standardite ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonidega.
- Teha edusamme tööturul soolise võrdõiguslikkuse tagamisel, pöörates erilist tähelepanu naiste tööhõivele.
- Rakendada lapstööjõu kasutamise vastu võitlemist käsitlevaid õigusakte.

2.3 Välis- ja julgeolekupoliitika

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonnas on dialoogi ja koostöö eesmärk järk-järguline lähenemine, mis hõlmab ka lähenemist ühises julgeoleku- ja kaitsepoliitikas (ÜJKP). Eelkõige tegeletakse konfliktide ennetamise ja kriisiohje küsimustega, piirkondliku stabiilsuse, desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ning relvastus- ja ekspordikontrolliga. Selles valdkonnas tehtav koostöö põhineb ühistel väärtustel ja vastastikutel huvidel ning selle eesmärk on poliitikat ühtlustada ja tagada selle tõhusus, kasutades kahepoolseid, rahvusvahelisi ja piirkondlikke foorumeid. See hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Kirjutada alla Euroopa Liidu ja Moldova Vabariigi vahelisele lepingule salastatud teabe vahetamise julgeolekukorra kohta.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Jätkata tõhusa mitmepoolsuse aluse konfliktide rahumeelse lahendamise ning rahvusvahelise stabiilsuse ja julgeoleku edendamist.
- Arendada koostööd ELi sanktsioonide valdkonnas.
- Edendada austust suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse, piiride puutumatus ja sõltumatus põhimõtete vastu vastavalt ÜRO põhikirjale ja OSCE Helsingi lõppaktile.
- Tõhustada praktilist koostööd konfliktide ennetamisel ja kriisiohjamisel, hõlbustades Moldova Vabariigi osalemist ELi juhitavatel tsiviil- ja sõjalistel kriisiohjeoperatsioonidel ning ÜJKP valdkonnas korraldatavatel konsultatsioonidel ja koolitustel (alates 1. juulist 2013 kehtiva osalemise raamlepingu ning idapartnerluse ÜJKP töörühma mitmepoolse raamistiku alusel).

Terrorism, massihävitusrelvade leviku tõkestamine ja ebaseaduslik relvaeksport

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Vahetada teavet terroristlike organisatsioonide, rühmituste, nende tegevuse ja toetusvõrgustike kohta vastavalt rahvusvahelisele õigusele ja lepinguosaliste vastuvõetud õigusaktidele, sealhulgas Moldova Vabariigi ja Europoli vahel sõlmitud operatiiv- ja strateegilise koostöö lepingu ning Moldova Vabariigi ja Eurojusti vahelise koostöölepingu alusel.
- Tagada, et terrorismi tõkestamise seadus põhineb inimõigustel ja et selle vaatab läbi Veneetsia komisjon.
- Teha koostööd riskipõhise tollikontrolli valdkonnas, et tagada import-, eksport- ja transiitkaupade ohutus ja turvalisus.
- Teha koostööd terrorismi ärahoidmisel.
- Võtta vastu laiaulatuslik massihävitusrelvade leviku tõkestamise ning keemilisi, bioloogilisi, radioloogilisi ja tuumaaineid (KBRT) käsitlev strateegia ning sellega seotud riiklik tegevuskava.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Teha koostööd eesmärgiga tugevdada rahvusvahelist konsensust seoses inimõigustel põhineva terrorismivastase võitlusega, sealhulgas terroriakti mõiste õigusliku määratlusega.
- Jätkata siseriikliku õigusliku ja reguleeriva raamistiku parandamist terrorismivastase võitluse valdkonnas, järgides eelkõige täiel määral õigusriigi põhimõtet, rahvusvahelist inimõigustealast õigust, pagulas- ja humanitaarõigust ning lähtudes täiel määral asjakohastest ÜRO ja Euroopa Nõukogu konventsioonidest, nagu Euroopa Nõukogu 2005. aasta terrorismi tõkestamise konventsioon (CETS 196) ja selle lisaprotokoll ning Euroopa Nõukogu konventsioon rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise ning terrorismi rahastamise kohta (CETS 198).
- Asetada suuremat rõhku radikaliseerumist ja vägivaldset äärmuslust põhjustavate tegurite mõistmisele ning tõkestamisele.
- Uurida koostöö, sealhulgas suutlikkuse suurendamise alase koostöö võimalusi lennunduse turvalisuse (sh lennujaamade julgestuse) ja pehmete sihtmärkide kaitse valdkonnas.

- Arendada koostöövõimalusi relvakaubanduse vastase võitluse ja relvavarude hävitamise valdkonnas.
- Arendada koostöö- ja teabevahetuse võimalusi seoses ebaseaduslike relvade avastamise ning jälitamisega.
- Teha koostööd ja aidata kaasa massihävitusrelvade, nendega seotud materjalide ja nende kandevahendite leviku tõkestamisele, täites täielikult oma rahvusvahelistest desarmeerimist ja massihävitusrelvade leviku tõkestamist käsitlevatest lepingutest tulenevaid olemasolevaid kohustusi ning muid asjakohaseid rahvusvahelisi kohustusi.
- Luua toimiv riigisisene kontrollisüsteem massihävitusrelvadega seotud kaupade ekspordi ja transiidi kontrollimiseks, sealhulgas kahesuguse kasutusega tehnoloogiate massihävitusrelvadega seotud lõppkasutuse kontrollimiseks koos tõhusate karistustega ekspordikontrolli eeskirjade rikkumise eest.
- Võidelda väike- ja kerge relvade ning nende laskemoona salakaubaveoga kooskõlas kehtivate rahvusvaheliste lepingutega, ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega ning selles valdkonnas kohaldatavate muude rahvusvaheliste õigusaktide alusel võetud kohustustega.
- Jätkata koostööd tavarelvade ekspordikontrolli valdkonnas, lähtudes ELi ühisest seisukohast sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli suhtes.

Transnistria konflikt

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Säilitada kõigi nende olemasolevate dialoogiplatvormide ja läbirääkimisformaatide toimivus, mille eesmärk on leida püsivad lahendused Dnestri jõe kummalgi kaldal elavate inimeste probleemidele ning lahendada Transnistria konflikt terviklikult ja rahumeelselt, lähtudes Moldova Vabariigi suveräänsusest ja territoriaalsest terviklikkusest tema rahvusvaheliselt tunnustatud piirides koos Transnistria piirkonna õigusliku eristaatusega.
- Luua ettekujutus Transnistria konflikti lahendamiseks, mis võetakse Transnistriaga toimuva suhtlemise aluseks.
- Jätkata ELi ja Moldova Vabariigi tõhusat koostööd seoses Transnistria konflikti lahendamise ja usaldust suurendavate meetmete rakendamisega vastavalt kokku lepitud lahendusviisidele, kaasa arvatud konsultatsioone konflikti lahendamisele järgnevate meetmete üle.
- Süvendada dialoogi eesmärgiga selgitada assotsieerimislepingust tulenevaid eeliseid ja tagada lepingu kohaldatavus kogu Moldova Vabariigi territooriumil, võttes samal ajal meetmeid Dnestri jõe vasakul kaldal tegutsevate ettevõtjate tegevuse legaliseerimiseks.
- Jätkata kõigi asjaomaste osalistega konstruktiivset dialoogi olukorra üle Moldova Vabariigi ja Ukraina piiri keskmises (Transnistria) lõigus.
- Luua Dnestri jõe parema ja vasaku kalda kodanikuühiskonna esindajate ja meediaväljaannete vahelise dialoogi platvormid.

Rahvusvaheline Kriminaalkohus

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Rakendada Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuuti ja sellega seotud õigusakte, pöörates nõuetekohaselt tähelepanu statuudi tervikluse säilitamisele.

2.4 Koostöö vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonnas

Moldova Vabariigilt oodatakse viisanõude kaotamist käsitleva 16. detsembri 2010. aasta tegevuskava neljas teemarühmas sätestatud nõuete jätkuvat täitmist. Kõigi tegevuskavas, sealhulgas 3. teemarühmas (avalik kord ja julgeolek) sisalduvate kriteeriumide tõhus ja jätkusuutlik täitmine on ELi ja Moldova vahelise viisavabaduse säilimiseks ülioluline. Viisanõudest vabastamise peatamise muudetud korra ⁽¹⁾ kohaselt võib viisavaba reisimise peatada, kui ühte või mitut kriteeriumi enam ei täideta. Kui esineb põhjendatud kahtlusi tegevuskavas sisalduvate konkreetsete kriteeriumide täitmise suhtes, esitab Moldova Vabariik Euroopa Liidule taotluse korral teavet.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 1. märtsi 2017. aasta määrus (EL) nr 2017/371 millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 539/2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (peatamise korra läbivaatamine) (ELT L 61, 8.3.2017, lk 1).

Lisaks sellele võtavad lepinguosalisel nõuetekohaselt arvesse soovitusi, mis saadi pärast 2015. ja 2016. aastal korraldatud vastastikuse hindamise missioone, mille eesmärk oli hinnata Moldova Vabariigi kohtusüsteemi ning korrupsiooni ja rahapesu tõkestamist. Seoses sellega võtab Moldova Vabariik endale kohustuse kasutada nimetatud soovitusi ja teisi ELi ning rahvusvaheliste organisatsioonide poolt tehtud soovitusi korrupsioonivastase võitluse valdkonnas 2016. aasta järgse poliitikadokumendi väljatöötamisel ning kohtusüsteemi ja rahapesu tõkestamise valdkonnas 2017. aasta järgsete poliitikadokumentide väljatöötamisel.

Peale selle teevad lepinguosalisel koostööd järgmistes valdkondades.

Isikuandmete kaitse

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Jätkata isikuandmete kaitse valdkonnas siseriikliku õigusraamistiku ühtlustamist liidu õigusaktidega, keskendudes eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2016/679 ⁽¹⁾ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2016/680 ⁽²⁾.
- Jätkata kõikides valdkondades isikuandmete kaitset reguleeriva õigusraamistiku rakendamist, et tagada isikuandmete kõrgetasemeline kaitse vastavalt Euroopa õigusaktidele ja standarditele.
- Jätkata riikliku isikuandmete kaitse keskuse suutlikkuse suurendamist.

Võitlus organiseeritud kuritegevusega

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Määrata kindlaks ja eraldada selgelt need politsei pädevused ja volitused, mida tuleb rakendada luureteabe kogumiseks ning (kohtuekspertiisiks kasutatavate) tõendite kogumiseks ja kasutamiseks.
- Luua finantsuurimise süsteem, mis keskendub organiseeritud kuritegevusest saadud vara otsimisele, arestimisele ja konfiskeerimisele, ning seda süsteemi tõhusalt täiustada.
- Avaldada igal aastal organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse eest vastutava eriprokuröri tegevusaruanne.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tugevdada ja jätkuvalt rakendada kogu territooriumil teabepõhise politseitegevuse kontseptsiooni, milleks on vaja riskide ja ohtude analüüsimise ja juhtimise hästi väljaarendatud süsteemi (Europoli metoodika, mida ta rakendab raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangu koostamisel).
- Kirjeldada selgelt kasutatud vahendeid (sealhulgas uurimise erimeetodeid, kui neid tuleb kasutada) ning tingimusi, mille puhul neid vahendeid võib uurimisel kasutada.

Politseireform

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia lõpule siseministeriumi valitsemisalas tegutseva vastutustundliku, usaldusväärse ja tõhusa politseiorganisatsiooni loomine. Ministeriumi poliitiline juhtkond piirdub politsei strateegiliste prioriteetide ja üldpoliitika kehtestamisega. Ministeriumil ei ole õigust teha ettekirjutusi (käskivaid või keelavaid) politseijõudude operatiivtegevus kohta.
- Rakendada ühiskondlikku korraldust ning tagada, et kodanikud saaksid hõlpsasti pöörduda oma teabega politsei poole.
- Suurendada vastutavust ning tagada, et politseile ei avaldata lubamatut mõju.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, 27. aprill 2016, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89).

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Rakendada avaliku korra ja julgeoleku strateegiat, eelkõige seoses avaliku korra ja rahvahulga ohjamisega.
- Jätkata politsei arengustrateegia 2016–2020 rakendamist, pöörates erilist tähelepanu politseijõudude a) personali juhtimise, b) juhtimismeetodite ja c) operatiivsuutlikkuse ajakohastamisele (peamiste inimõiguste austamine politsei poolt kinnipeetud isikutega tegelemisel, tõhusate suhete arendamine üldsusega, IKT ajakohastamine, kuriteopaiga uurimise suutlikkuse suurendamine ja politsei korrupsioonivastase strateegia edasiarendamine).
- Võtta vastu karabinjeeride üksuse arengustrateegia ja tagada edusammud strateegia rakendamisel.
- Luua tõhus tunnistajakaitse süsteem (eriüksus) ning tagada tunnistajatele vajalik asjakohane kaitse hirmutamise ja füüsiliste ohtude eest.
- Edendada kogu siseministeeriumis ja politseis ametialase aususe kultuuri ning eetilisi väärtusi. Töötada välja käitumisreeglid ja -normid, et hoida ära politsei väärtegusid ning kohaldada nende puhul mõjusaid sanktsioone. Luua vahendid politsei tegevuse tõhususe ja mõjususe hindamiseks.
- Luua ühine õiguskaitsekoolituse keskus, et tagada piisavad baaskoolitused ja erialased täienduskoolitused ning vajaduse korral spetsiifilised koolitused. Tuginedes Moldova Vabariigi ja Euroopa Politseikolledži (CEPOL) vahel 2012. aastal kokku lepitud töökorrale, arendab ühine õiguskaitsekoolituse keskus välja tihedaid tegevusalaseid sidemeid CEPOLiga.
- Parandada politseis vahi all hoidmise tingimusi.
- Tagada vastavalt ELi parimatele tavadele sellise sõltumatu politsei järelevalvemehhanismi olemasolu, mille raames jälgitakse politseijõudude üldist toimimist ning kõigi politseiametnike tegevust politseiülesannete täitmisel.
- Suurendada politsei kiirreageerimisvõimet.

Politseikoostöö ja andmebaasid

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Arendada edasi uuritavate ja juba kohtule esitatud juhtumite automatiseeritud keskandmebaasi (riiklik elektrooniline kohtuasjade haldamise süsteem), et vältida kriminaalmenetluste kattumist ja olukordi, kus tihti laia geograafilise või isegi rahvusvahelise ulatusega juhtumid jäetakse omavahel seostamata. Ideaalis peaks selline süsteem katma kõiki uurimise / vastutusele võtmisega seotud aspekte, sealhulgas teavet kriminaaltulu jälitamise, külmutamise ja konfiskeerimise kohta.
- Täiustada riiklikku statistilist vahendit, mille abil mõõdetakse kuritegevuse määra ning tehakse kindlaks algatatud ja lahendatud juhtumite määr. Seda tuleks tõhusalt kasutada kui juhtimisvahendit uute poliitiliste prioriteetide väljatöötamiseks.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada, et rahvusvahelise politseikoostöö eest vastutavatel kesküksustel (Europoli siseriiklik üksus ja Interpoli siseriiklik keskbüroo) on ühtse haldusstruktuuri (ühtse kontaktpunkti) raames juurdepääs asjakohastele riiklikele ja rahvusvahelistele andmebaasidele.
- Tõhustada (nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt) Moldova Vabariigi ja Europoli vahelist koostööd ja andmevahetust piiriülestes kriminaalasjades.
- Arendada välja kuritegelike nähtuste strateegiline analüüs nii üldisel kui sektori tasandil ning jagada seda pädevate õiguskaitseasutuste ja Europoliga.
- Koostada mitmeaastased tegevuskavad, milles määratakse kindlaks õiguskaitseasutuste tegevusprioriteedid, tuginedes raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangule.
- Suurendada ELi ja selle liikmesriikidega teabevahetust terrorismi, ebaseadusliku rände, rahapesu ja finantsküsimumuste alal.

*Võitlus ebaseaduslike uimastitega*Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Osaleda olemasoleva eelarve piires Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) Narkootikumide ja Narkomaania Euroopa Teabevõrgus (Reitox) ning asjaomastel EMCDDA korraldatud ekspertide kohtumistel.
- Tagada ülesannete selge jaotus ja koordineerimine asutuste vahel, mis on pädevad narkootikumide nõudluse vähendamise alal ning asutuste vahel, mis tegelevad narkootikumide pakkumise vähendamisega.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Laiendada koordineerimist uimastipoliitika kõikidele aspektidele, sealhulgas sotsiaalsetele ja rahvatervisega seotud aspektidele, sunnimeetmetele, rahvusvahelisele koostööle ning noortepoliitikale.
- Kiita heaks ja rakendada riikliku uimastitevastase strateegia 2011–2018 rakendamise riiklik tegevuskava aastateks 2017–2018.

Inimkaubandus

- Kiita heaks ja rakendada inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastu võitlemise riiklikku strateegiat aastateks 2017–2022, mis hõlmab samuti riiklikku suunamissüsteemi.
- Tõhustada veelgi teabe liikumist, parandades teabevahetust ja koostööd Europoli ja Moldova Vabariigi siseriiklike valdkondadevaheliste õiguskaitseüksuste vahel ning nende üksuste endi vahel.
- Suurendada õiguskaitseasutuste suutlikkust, et tagada koostöö ELi ametitega inimkaubanduse tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel.

Võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ärakasutamise vastu

- Suurendada asjaomase uurimisüksuse suutlikkust seksuaalse kuritarvitamise lapsohvrite, eelkõige lapsporno ohvrite väljaselgitamisel.
- Luua struktuurid iga seksuaalse kuritarvitamise lapsohvri eraldi hindamiseks, et pakkuda talle konkreetset abi ja toetust.
- Määrata seksuaalse kuritarvitamise lapsohvrite jaoks eriesindaja juhul, kui huvide konflikti tõttu ei saa isik, kellel on lapse suhtes vanemlik vastutus, last esindada või kui laps on saatjata või perekonnast lahutatud.
- Teha kättesaadavaks asjakohased sekkumismeetmed või programmid kõigi lapse seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise eest süüdi mõistetud õigusrikkujatega seotud individuaalsete riskide juhtimiseks.

*Võitlus küberkuritegevusega*Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Tugevdada koostööd Europoli küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskusega (EC3).

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Investeerida küberkuritegevuse vastu võitlemise suutlikkuse (sealhulgas kriminaalasju käsitlevate asutuste suutlikkuse) ning vastava oskusteabe ja eriteadmiste suurendamisse (kohandatud meetmed küberkuritegevuse vastu võitlemiseks, kohtu- /politseiasutuste kahepoolsed programmid).
- Tugevdada koostööd küberkuritegevuse ja laste seksuaalse ärakasutamise vastu võitlemiseks, kooskõlastades prioriteete ja tõhustades teabevahetust.

- Uurida koostöövõimalusi elutähtsate infrastruktuuride kaitsmiseks, nagu sätestatakse nõukogu direktiivis 2008/114/EÜ⁽¹⁾, võttes samuti arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/1148⁽²⁾ ning seost hübriidohtude tõkestamisega, tuginedes ELi ja teiste rahastajate varasematele kübervastupidavusvõimet käsitlevatele abiprogrammidele.
- Tõhustada koostööd kübervastupidavusvõime ja valmisoleku suurendamiseks: hõlbustada 2020. aasta järgse riikliku küberjulgeolekustrateegia väljatöötamist, mis tugineks paljude sidusrühmade kaasamisele, luua riiklik infoturbeinsidendentidega tegelev rühm, edendada asjakohaste koostööraamistike ja -struktuuride loomist avaliku sektori asutuste vahel ning koostöös erasektoriga.
- Teha koostööd selle nimel, et tagada OSCE küberjulgeolekulase usalduse süvendamise meetmete rakendamine, et suurendada läbipaistvust ja koostööd piirkondlikul ja allpiirkondlikul tasandil.
- Rakendada siseriiklike uurimiste, avaliku ja erasektori koostöö ning rahvusvahelise koostöö puhul Budapesti konventsiooni, eriti seoses menetlusõigusega.

Korruptsiooni ning huvide konfliktide vältimine ja tõkestamine

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Rakendada ametialase aususe seadus.
- Rakendada seadus, millega nõutakse, et kõik asjaomased ametnikud esitaksid avalduse vara kohta, mida nemad või nende lähisugulased omavad, ning teataksid võimalikest huvide konfliktidest, mis on seotud nende isikliku huvi või nende lähisugulaste huviga, ning tagada täitemenetluse tõhus rakendamine. Vara / võimalikke huvide konflikte käsitlevate deklaratsioonide sisu õigsust peaks hindama riiklik ametialase aususe amet ja nendega seotud kriminaaluurimisi peaks läbi viima riiklik korruptsioonivastase võitluse keskus. Hindamised tuleks nõuetekohaselt seada tähtsuse järjekorda, keskendudes esmajoones kõrgemate ametiisikute, sealhulgas kohtunike ja prokuröride deklaratsioonidele.
- Tagada kahtlaste deklaratsioonide puhul piisav järelkontroll ning kohaldada valeandmete esitamise, deklaratsiooni liiga hilise esitamise või vara deklareerimata jätmise korral süstemaatiliselt sanktsioone (trahvid, distsiplinaarkaristused jms). Raha või vara päritolu tõendamise kohustus peab kuuluma ametnikule. Jätkata varadeklaratsioonide avalikustamist.
- Tagada järk-järguline üleminek deklaratsioonide internetipõhisele esitamisele.
- Tagada riikliku ametialase aususe ameti täielik toimimine.
- Töötada välja riikliku ametialase aususe ameti ametialase aususe nõukogu, juhtkonna ja inspektorite läbipaistva, tulemus- ja pädevuspõhise ametisse nimetamise mehhanismid, et tagada ameti sõltumatus ning välistada igasugune poliitiline mõjutamine. Tagada riikliku ametialase aususe ameti juurdepääs vajalikele registritele, sealhulgas avaliku ja erasektori andmebaasidele, et tagada vara ja isiklike huvide tõhus kontrollimine.
- Tagada kodanikuühiskonna esindatus ametialase aususe nõukogus.
- Võtta vastu seadus korruptsioonisüütegude ja rahapesutehingute korral kohaldatavate proportsionaalsete hoiatavate karistuste kohta.
- Alustada uue ametialase aususe ja korruptsioonivastase võitluse strateegia kui korruptsiooni ennetamise ja vähendamise strateegilise vahendi tõhusat rakendamist kooskõlas ELi väärtuste ja standarditega. Suurendada tihedas koostöös parlamendi, valitsuse, kohtusüsteemi, erasektori ja kodanikuühiskonnaga riikliku ametialase aususe ja korruptsioonivastase võitluse strateegia rakendamise järelevalverühma suutlikkust.
- Tagada tõhus koostöö asjaomaste ELi institutsioonide ja asutustega, sealhulgas Euroopa Pettustevastase Ametiga ning osutada neile abi ELi vahendite haldamise ja kontrollimisega seotud kohapealsete kontrollide ja inspekteerimiste korraldamisel kooskõlas kohaldatavate normide ja menetlustega.

⁽¹⁾ Nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ, 8. detsember 2008, Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise ning nende kaitsmise parandamise vajaduse hindamise kohta (ELT L 345, 23.12.2008, lk 75).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/1148, 6. juuli 2016, meetmete kohta, millega tagada võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus (ELT L 194, 19.7.2016, lk 1).

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Täiustada mehhanismi korruptsioonivastase võitluse alaseks koordineerimiseks ja koostööks selliste korruptsioonivastaste ametite vahel nagu riiklik korruptsioonivastase võitluse keskus, riiklik ametialase aususe amet, peaprokurör, siseministeriumi sisekaitse ja korruptsioonivastase tegevuse teenistus ning luure- ja julgeolekuteenistus.
- Luua avalikus halduses valitsuse tasandil korruptsiooni, rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse koordineerimiseks tõhus mehhanism.
- Tugevdada riikliku korruptsioonivastase võitluse keskuse rolli korruptsiooni vastu võitlemisel, et saavutada konkreetseid tulemusi. Tagada keskusele piisav eelarve ja personal, selged kohustused, piisav pädevus, vajalik autonoomia ja kaitse lubamatu poliitilise mõjutamise eest ning keskuse hea koostöö teiste korruptsioonivastases võitluses osalevate õiguskaitseasutustega, eelkõige korruptsioonijuhtumeid käsitleva prokuratuuriga.
- Jätkata teadlikkuse suurendamist korruptsiooni eri vormide ja liikide ning nende ärahoidmise kohta. Korrapäraselt peaks korraldama teabekampaaniaid. Teabevahendid ja strateegiad tuleb kohandada vastavalt sihtrühmadele ning nende mõju peab regulaarselt hindama.
- Tõhustada kõrgete ametnike korruptsioonijuhtumite uurimise ja nende eest vastutusele võtmise süsteemi, tagades kohtumenetluste läbipaistvuse ja erapooletuse, muu hulgas luues avatud meediakajastuse jaoks vajalikud tingimused. Seoses sellega peaks korruptsioonijuhtumeid käsitlev prokuratuur keskenduma kõrgemal tasemel esinevale korruptsioonile ja suurendama oma suutlikkust selle vastu võitlemiseks.
- Saavutada korruptsioonivastases võitluses konkreetsemaid tulemusi mõjusamate sanktsioonide ja reaalsete kohtulike karistuste kohaldamise teel, eelkõige kõrgete ametnike suhtes.
- Muuta õigusakte, et korruptsioonijuhtumeid käsitleva prokuratuuri töö hõlmaks vaid kõrgemal tasemel esinevat korruptsiooni ning ülejäänud korruptsioonijuhtumid, millega tegeles riiklik korruptsioonivastase võitluse keskus, antaks üle tavaprokuröridele.
- Töötada välja põhjalik ja sidus õigusraamistik ametialase aususe edendamiseks ja tõhustamiseks avalikus sektoris.
- Uurida põhjalikult pangapettusi, et pankadest välja viidud rahalised vahendid tagasi nõuda, ning anda korrapärasel ja läbipaistval viisil aru uurimisel tehtud edusammudest.
- Jagada ELiga käimasoleva Krolli uurimise teise etapi peamisi tulemusi vastavalt Krolliga kokku lepitud tingimustele, ohustamata sealjuures edasisi uurimisi ning kriminaaltulu jälitamist.
- Tagada ametialase aususe elektroonilise infosüsteemi koostalitlusvõime kõigi avaliku ja erasektori andmebaasidega, mis on vajalikud vara ja isiklike huvide tõhusaks kontrollimiseks.
- Jätkata süsteemi rakendamist, mille kohaselt institutsioonide ametialast ausust hindab riiklik korruptsioonivastase võitluse keskus ja korruptsiooniriski juhivad avaliku sektori asutused.

Võitlus rahapesu, terrorismi rahastamise ja finantskuritegevuse vastu

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia õigusaktid vastavusse 4. direktiiviga, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamist.
- Suurendada rahapesu andmebüroo tehnilist ja operatiivset suutlikkust, et tõhusalt täita kõiki ülesandeid rahapesu ja terrorismi rahastamisega võitlemise valdkonnas, eriti rahapesuga seotud finantsteabe parandamise valdkonnas.
- Rahapesu andmebüroo peaks üha enam ja ennetavalt käsitlema väiteid rahapesu ja terrorismi rahastamise kohta, alustades nendest aruandekohustusega asutustest, mis süstemaatiliselt teatavad kahtlastest tehingutest ja mille suhtes tuleks teatamata jätmise korral kohaldada sanktsioone.
- Tugevdada ennetava külmutamise korda, andes asjaomastele aruandvatele asutustele volitused kahtlaste finantstehingute peatamiseks.
- Luua riiklik kriminaaltulu jälitamise teenistus, mis hõlbustaks tõhustatud koostöö kaudu kuritegelikul teel saadud vara võimalikult kiiret jälitamist kogu ELis.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Rakendada kõikehõlmavat finantskuritegevuse ja finantsuurimise alast poliitikat/strateegiat, mis hõlmab kõiki asjaomaseid ametiasutusi, sealhulgas prokuratuuri, eesmärgiga kiirendada keerukaid ja pikaajalisi uurimisi finantskuritegevuse valdkonnas. Lisada strateegiasse paralleelse finantsuurimise ja teabepõhise politseitegevuse kontseptsioon, mis annaks võimaluse võtta andmete analüüsi alusel ennetavaid sunnimeetmeid.
- Töötada välja ja rakendada tõhusat rahapesu ja terrorismi rahastamisega võitlemise õigusraamistikku, mis vastaks ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidele ja rahapesuvastase töökoonna soovitudele ning oleks kooskõlas rahapesu tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee (MONEYVAL) vastastikuste hindamiste tulemustega.
- Rakendada vara arestimise ja konfiskeerimise valdkonnas kindlat ja ambitsioonikat õigustikku, mis ulatuks kaugemale ELi tasandil kehtestatud miinimumnõuetest, sisaldades näiteks ka sätteid vara konfiskeerimise kohta ilma süüdimõistva kohtuotsuseta (või tsiviilkorras).
- Tõhustada operatiivkoostööd kriminaaltulu jälitamise ning vara konfiskeerimise ja haldamise valdkonnas, tagades teabe ja parimate tavade tõhusa vahetamise Moldova Vabariigi kriminaaltulu jälitamise talituse ja ELi vahel.
- Tõhustada koostalitlusvõime ja andmevahetuse abil operatiivkoostööd finantsteabe-, politsei-, finantsuurimis-, maksu- ja tolliasutuste ja -üksuste vahel (näiteks andmevahetust käsitlevate individuaalselt kohandatud lepingute alusel). Operatiivkoostöö hõlbustamiseks tuleks ametisse nimetada asutustevahelised kontaktametnikud. Arutada tuleks töötajate ajutiste vahetuste korraldamist koolituse eesmärgil.
- Töötada koostöös ühise õiguskaitsekoolituse keskusega (vt eespool) välja finantskuritegude uurijate ja analüütikute õppekavad koos selge akrediteerimise korraga ning võimaldada ja julgustada ka teiste valdkondade kolleege osalema finantsuurimist käsitlevatel koolitustel. Finantsuurimise tähtsust tuleks asjakohaselt kajastada uurijate, prokuröride ja kohtunike koolitamisel.
- Töötada välja suunised ja juhised aruandekohustusega asutuste jaoks, mis süstemaatiliselt teatavad kahtlastest tehingutest, et suurendada rahapesu ja terrorismi rahastamisega võitlemist käsitlevate siseriiklike õigusaktide rakendamise tõhusust.

*Koostöö rände, varjupaiga ja piirihalduse valdkonnas**Rände- ja varjupaigaküsimused*Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Jätkata ELi ja Moldova Vabariigi vahelise tagasivõtulepingu rakendamist ning abi andmist Moldova Vabariigi kodanike taasintegreerimiseks.
- Anda jätkuvalt teavet, mille eesmärk on selgitada viisavaba reisimisega seotud õigusi ja kohustusi, kaasa arvatud teavet eeskirjade kohta, millega reguleeritakse ligipääsu ELi tööturule (sealhulgas ELi sisserändeportaali vahendusel), teavet seaduslikku rännet reguleeriva ELi õigusraamistiku kohta (teatavasse kategooriasse kuuluvate kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja seal elamise tingimusi käsitlevate direktiivide kohta), vastutuse kohta viisavabadusega kaasnevate õiguste rikkumise korral ning ELi liikmesriikide tervishoiusüsteemidega seotud õiguste ja kohustuste kohta.
- Jätkata praktilise koostöö arendamist ELi ja Moldova Vabariigi liikuvuspartnerluse raames.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Edendada ja tõhustada koostööd ELi ja Moldova Vabariigi liikuvuspartnerluse raames Euroopa Liidu sõjalise staabi aktiivse osalemise kaudu, pöörates erilist tähelepanu rände ja arengu valdkonnale.
- Parandada olemasolevat taristut (sealhulgas kinnipidamiskeskusi) ja vastutavate asutuste isikkoosseisu komplekteerimist, et tagada ebaseaduslikult riigis elavate ja/või sealt läbi sõitvate kolmandate riikide kodanike tõhus tagasisaatmine Moldova Vabariigi territooriumilt ning haldusarestis viibivate sisserändajate inimõiguste austamine.
- Jätkata olemasoleva integratsiooniraamistiku tugevdamist integratsioonikeskuste kaudu.

- Tõhustada rände- ja varjupaigaameti kui rändevoogude jälgimise ja haldamise süsteemi põhilise rakendaja tegevust järgmisel moel: (1) parandades õigusraamistikku, vastuvõtutingimusi ja välismaalastele dokumentide väljastamist, (2) tõhustades piirkondlike asutuste tegevust võitluses ebaseaduslikult riigis viibimise vastu ja välismaalaste loendamisel, (3) parandades taristut ning eraldades vajalikke rahalisi vahendeid ja inimressurse.
- Jätkata rännet ja varjupaika käsitlevate andmete kogumise ja analüüsimise süsteemi tugevdamist, ajakohastades laiendatud rändeprofiili, ning rände- ja varjupaigalaste hindamis- ja riskianalüüsi aruannete koostamist.
- Jätkata varjupaigalaste õigusaktide (milles nähakse ette kindel raamistik rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kaitseks) tõhusat rakendamist, tugevdades varjupaigataotlejate vastuvõtukeskuse taristut.
- Koolitada riigiametnikke, siseministeeriumi töötajaid ja kohtunikke varjupaiga ja rände küsimustes.
- Rakendada diaspora valdkonnas terviklikku lähenemisviisi ning suurendada riigi ja kohalike omavalitsuste suutlikkust diasporaaga seotud küsimustes.
- Arendada tõhusamaid viise korduvrände edendamiseks.

Piirihaldus

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Jätkata piirihalduse tugevdamist, tagada piirikontrolli ja piirivalve hea kvaliteet ning täiendada ja uuendada paikseid ja mobiilseid videovalvevahendeid.
- Tõhustada ühist piirihaldust ELi ja Moldova Vabariigi piiril, sealhulgas ühise piirikontrolli ning teabevahetuse (sealhulgas saabumiseelse teabevahetuse) teel.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Jätkata ka edaspidi piisava taristu, tehnilise varustuse, IT-süsteemide, rahaliste vahendite ja inimressursi pakkumist vastavalt Moldova Vabariigi integreeritud piirihalduse strateegiale ja tegevuskavale.
- Jätkata Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga (Frontex) tehtavat koostööd piiride haldamisel.
- Tugevdada piirihalduse koordineerimise süsteemi riiklikul tasandil.
- Ajakohastada ülevaadet riikliku ja kohaliku tasandi olukorrast, tugevdades riski- ja teabe analüüsi ning vahetades teavet siseriiklike ja rahvusvaheliste partneritega.

Õigusalane koostöö

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tõhustada (kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt) Moldova Vabariigi ja Eurojusti vahelist koostööd piiriülestes kriminaal-asjades.
- Jätkata tsiviil- ja kaubandusajades tehtava õigusalase koostöö tugevdamist järgmisel viisil:
 - = ühinedes mitmepoolsete konventsioonidega, mis käsitlevad õigusalast koostööd tsiviilasjades, eelkõige 1970. aasta konventsiooniga tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise kohta, ning neid konventsioone rakendades;
 - = ühinedes laste kaitset käsitlevate mitmepoolsete konventsioonidega, eelkõige Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonidega perekonnaõiguse kohta, ning neid konventsioone rakendades;
 - = tehes ettevalmistusi, et ühineda vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat õigust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 1996. aasta konventsiooniga ning rakendada seda, hinnates eelkõige riigi suutlikkust ja ressursse.

- Tugevdada õiguslast koostööd kriminaalasjades, ühinedes asjaomaste konventsioonidega, eelkõige Euroopa Nõukogu konventsioonidega, ja nimetatud konventsioone rakendades.

2.5 Kaubandus ja kaubandusega seotud küsimused (põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubandusleping)

Põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubandusleping hõlmab märkimisväärse osa assotsieerimislepingust. Seetõttu eeldatakse, et lepingu selle osa (mis sisaldub V jaotises „Kaubandus ja kaubandusküsimused“) rakendamine võetakse prioriteediks, võttes arvesse selle tähtsust nii assotsieerimislepingu üldises kontekstis kui ka ELi ja Moldova Vabariigi suhete puhul.

Kaubavahetus

Lepinguosalised teevad koostööd, et rakendada kaupade (sh energia) turulepääsu käsitlevaid sätteid, eelkõige ühiste konsultatsioonide kaudu järgmistel eesmärkidel.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Teha täiendavaid parandusi kaubandusbilansi statistika valdkonnas, et lepinguosalised saaksid jätkata dumpinguvastastest meetmetest kõrvalehoidmise vältimise mehhanismi nõuetekohast rakendamist.
- Teha koostööd Moldova Vabariigi konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava rakendamisel.
- Vahetada teavet turulepääsuga seotud arengute kohta Moldova Vabariigis ning Moldova turulepääsu käsitleva poliitika kohta.
- Rakendada meetmeid, et parandada ärikliimat kaubanduses tegutsevate ettevõtjate jaoks.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Suurendada Moldova Vabariigi ekspordivõimet, muu hulgas võttes kasutusele ekspordi arendamiseks konkreetsetele äriühingutele kohandatud rahalise ja mitterahalise toetuse andmise skeemid.
- Tugevdada ELi ja Moldova Vabariigi koostööd selliste õigusaktide koostamisel ja rakendamisel, mis võivad olla vajalikud põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu sätete rakendamiseks.
- Kaotada vastavalt assotsieerimiskava XV-D lisale EList pärit kaupadele kohaldatavad tollimaksud.
- Tagada vastavus energiakaubandusega seotud sätetele.
- Rakendada investeeringute ligimeelitamise ja ekspordi edendamise riikliku strateegia 2016–2020 neid elemente, mis käsitlevad ekspordi aastatel 2018–2020, ning korraldada strateegia läbivaatamine 2018. aastal.

Tehnilised normid, standardimine ja seotud taristu

Lepinguosalised teevad koostööd, et saavutada vastavus assotsieerimislepingus, täpsemalt selle põhjalikku ja laiaulatuslikku vabakaubanduslepingut käsitlevas osas ette nähtud ELi tehnilistele normidele, standardimise, metroloogia, akrediteerimise ja vastavushindamise menetlustele ja turujärelevalvesüsteemile.

Ettevalmistused hõlmavad järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Vahetada teavet nende kohustuste täitmise kohta, mis on seotud siseriiklike õigusaktide lähendamisega lepingu asjakohastes lisades määratletud liidu õigustikule ning nende õigusaktide täitmise tagamisega.
- Suurendada asjaomaste valitsusasutuste, institutsioonide ja ametiasutuste haldussuutlikkust.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Arendada välja ja ajakohastada tehniliste normide, standardimise, metroloogia, akrediteerimise, vastavushindamise menetluste ja turujärelevalvesüsteemi haldamisega seotud taristu, kaasa arvatud riiklik teabesüsteem.
- Tõhustada koostööd selliste ELi üksustega nagu CEN, Cenelec, ETSI, Euramet, EA ja Welmec.
- Vahetada teavet Moldova Vabariigi plaanide teiste oluliste aspektide kohta tehniliste kaubandustökete valdkonnas ning kohaldatavate ajakavade kohta.
- Töötada koostöös Moldova Vabariigi erasektori esindusorganisatsioonidega välja ning viia ellu põhjalik teavitus-, nõustamis- ja konsulteerimiskampaania/-tegevus, et aidata Moldova Vabariigi äriühingudel paremini mõista ELi toote-eeskirju ja toodete turule laskmisel kohaldatavaid nõudeid.
- Teha koostööd tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise lepingu ettevalmistusprotsessis.

Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed

Lepinguosalised teevad koostööd, et viia toiduainete ja sööda suhtes kehtivad sanitaar- ja fütosanitaarnormid ning taimetervist, loomatervist ja loomade heaolu käsitlevad Moldova Vabariigi õigusaktid ja praktika paremini vastavusse asjaomaste ELi õigusaktide ja praktikaga, mis on määratletud assotsieerimislepingu asjakohastes lisades. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Lihtsustada põllumajandusliku toidutööstuse toodete impordi/eksporti sertifitseerimist.
- Töötada välja ja rakendada toiduohutuse strateegia aastateks 2017–2022.
- Tugevdada riikliku toiduohutusameti ja põllumajandusministeeriumi koostööd, et valmistada ette, võtta vastu ja rakendada seadusandlikud reformid sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete valdkonnas.
- Suurendada haldussuutlikkust, korraldades vastutavate valitsus- ja täitevasutuste ning ametiasutuste personalile koolitusi liidu õigusega kooskõlas olevate õigusaktide koostamise ja rakendamise kohta.
- Korraldada koos seotud asutuste, ettevõtjate ja valitsusväliste organisatsioonidega teavituskampaaniaid ELi turule pääsemist käsitlevate nõuete kohta ning koos kodanikuühiskonna esindajatega kampaaniaid tarbijaid huvitavate toidu- ja söödaohutuse aspektide kohta.
- Tagada sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete alal kõikide ametlikku kontrolli teostavate laborite rahvusvaheliselt tunnustatud akrediteerimine, et täita sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid ekspordi puhul ning parandada looma- ja taimetervist ja toiduohutust Moldova Vabariigi siseturul.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Korraldada ümber riiklik toiduohutusamet ja suurendada selle suutlikkust, tuginedes tulevase uue toiduohutuse strateegia 2017–2022 sätetele.
- Viia lõpule Moldova Vabariigi kehtiva toiduohutuse strateegia rakendamine, keskendudes eelkõige õigusaktide kvaliteedile ja nende täitmise tagamise suutlikkusele, ning kõrvaldada mis tahes avastatud puudused.
- Lähendada siseriiklikud õigusaktid lepingu asjakohastes lisades määratletud liidu õigustikule ning tagada nende õigusaktide tulemuslik rakendamine ja täitmine.
- Jätkata õigusaktide rakendamiseks vajaliku taristu ja sellega seotud suutlikkuse parandamist vastavalt ELi nõuetele, eriti loomatervise, taimetervise, toiduohutuslaborite ja piirikontrollipunktide valdkonnas.
- Viia lõpule töö toidu ja sööda, loomatervise ja taimetervise seotud varajase hoiatamise süsteemi loomiseks.

Toll ja kaubanduse lihtsustamine

Lepinguosalised teevad koostööd, et viia Moldova Vabariigi õigusaktid vastavusse assotsieerimislepingu 5. peatükis ja asjakohastes lisades määratletud liidu õiguse, tolli suutlikkuse mõõtmise ELi metoodikaga Customs Blueprints ja rahvusvaheliste standarditega. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia Moldova Vabariigi õigusaktid vastavusse Euroopa Liidu tolliseadustikuga.
- Jätkata tollikoostöö strateegilise raamistiku rakendamist.
- Jätkata tolliteenistuse ja selle taristu ajakohastamist ning korraldada personalikoolitusi, eelkõige selleks, et tugevdada teenindusele suunatud ja korrupsioonivaba töökultuuri Moldova Vabariigis.
- Koostada tegevuskava Moldova Vabariigi ühinemiseks ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga ja moodustada asjaomane projektimeeskond.
- Tõhustada meetmeid pettuse vastu võitlemiseks ning ebaseadusliku kaubanduse, sealhulgas aktsiisiga maksustatavate kaupadega ebaseadusliku kauplemise tõkestamiseks, eelkõige vastastikust haldusabi tolliküsimustes käsitleva protokollil alusel tõhustatud koostöö kaudu.
- Tagada Moldova Vabariigi geograafiliste tähiste ja intellektuaalomandi õiguste kaitset käsitlevate õigusaktide tõhus rakendamine ning pakkuda tolliametnikele selles valdkonnas asjakohast koolitust.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Koostada uue tolliseadustiku rakendamise määrus.
- Viia Moldova Vabariigi volitatud ettevõtjate süsteem vastavusse asjaomase ELi süsteemiga, et luua vastastikuse tunnustamise võimalus.
- Ühtlustada õigusaktid ja luua tingimused Moldova Vabariigi ühinemiseks ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga.
- Jätkata tolliprotseduuride lihtsustamist ja ajakohastamist ning tagada nende tõhus rakendamine.
- Teha koostööd riskipõhise tollikontrolli valdkonnas ning jagada olulist teavet, mis aitab parandada riskijuhtimist ja tarneahelate turvalisust, soodustab seaduslikku kaubavahetust ning import-, eksport- ja transiitkaupade ohutust ja turvalisust.
- Tõhustada toiminguid kiireks ühinemiseks Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni juurde kuuluva tubakatoodetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise protokolliga ning selle protokollil rakendamiseks.

Päritolureeglid

Lepinguosalised teevad koostööd, et rakendada päritolureegleid, mis on sätestatud assotsieerimislepingu protokollis ja tulenevad Moldova Vabariigi ühinemisest Euroopa – Vahemere piirkonna sooduspäritolureeglite piirkondliku konventsiooniga. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Arutada ja vajaduse korral muuta praegu Moldova Vabariigi tolliteenistuse poolt kauba päritolu sertifitseerimisel ja kontrollimisel kasutatavaid menetlusi.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Abistada Moldova Vabariiki konventsiooniga ühinemisest tulenevate kohustuste täitmisel.
- Pakkuda Moldova Vabariigi tolliteenistusele sooduspäritolu sertifitseerimise ja kontrollimise alast koolitust.

Ettevõtete asutamine, teenustekaubandus ja e-kaubandus

Lepinguosalised jätkavad dialoogi ettevõtete asutamise, teenustekaubanduse ja e-kaubanduse teemal vastavalt assotsieerimislepingu asjakohastele sätetele. Nad täidavad teenuste valdkonnas võetud kohustusi vastavalt assotsieerimislepingu lisadele. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Pakkuda koolitust ja tagada piisav haldussuutlikkus, et tulla toime õigusaktide lähendamisega.
- Tagada korrapärane teabevahetus kavandatud või käimasoleva seadusandliku tegevuse kohta lähendamiseks valitud valdkondades ning pidada sel eesmärgil dialoogi.
- Tagada, et teenuseid ja ettevõtete asutamist reguleeriv Moldova Vabariigi õigusraamistik kajastab põhjalikust ja laiaulatuslikust vabakaubanduslepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi ning võimaldab tõhusalt täita nimetatud lepingus ette nähtud turulepääsuga seotud kohustusi.

Jooksvad maksed ja kapitali liikumine

Lepinguosalised jätkavad dialoogi kapitali liikumise ja maksete teemal, pidades eelkõige silmas vajadust jälgida kõigi kehtivate assotsieerimislepingust tulenevate kohustuste täitmist.

Riigihanked

Lepinguosalised teevad koostööd seoses assotsieerimislepingu riigihankeid käsitleva peatüki ja sellega seotud reformide rakendamisega Moldova Vabariigis. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Kooskõlastada Euroopa Komisjoniga riigihangete õigus- ja institutsioonilise raamistiku ühtlustamist Moldova Vabariigis.
- Esitada aegsasti täpset teavet Moldova Vabariigis toimuvate seadusandlike arengute kohta, eelkõige kavandatud seadusandliku tegevuse osas, mis mõjutab riigihangete poliitikat ja selle jõustumist, ning institutsioonilise ülesehituse arendamise kohta.
- Jätkata Moldova Vabariigi riigihankestrategie rakendamist, tagades hästi toimiva, konkurentsil ja aruandlusel põhineva ning läbipaistva riigihangete süsteemi, mis tekitab ja tagab Moldova Vabariigi kodanike ja rahvusvahelise üldsuse usalduse riigihangete vastu.
- Kehtestada ja rakendada riigihankealaseid õigusakte kommunaalteenuste, kontsessioonide ning avaliku ja erasektori partnerluse valdkonnas kooskõlas asjakohaste ELi õigusaktidega.
- Tagada, et sõltumatul riiklikul kaebuste lahendamise ametil oleks asjakohaste ELi õigusaktide kohaseks tõhusate õiguskaitsevahendite kättesaadavaks tegemiseks piisav haldussuutlikkus.
- Arendada riigihangete poliitika rakendamise järelevalvega tegelevates asutustes vajalikku pädevust ja haldussuutlikkust.
- Viia õiguskaitsevahendite süsteem vastavusse sõltumatuse, aususe ja läbipaistvuse standardeid käsitleva liidu õigustikuga, milles sätestatakse kaebuste kiire ja pädev käsitlemine.
- Arendada vajalikku pädevust ja haldussuutlikkust, mis soodustaks riigihankemenetluste suuremat tõhusust, sealhulgas aspekte, mis võivad toetada Moldova Vabariigi arukat, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Jätkata Moldova Vabariigi riigihangete strateegia rakendamist.
- Teostada riigis riigihankereform, viies asjakohased õigusaktid järk-järgult vastavusse asjakohase ajakohastatud ELi õigusraamistikuga, ning tagada selle nõuetekohane rakendamine ja täitmine.

- Määrata kindlaks avalik-õiguslike äriühingute riigihanke-eeskirjad kooskõlas ELi standardite ja parimate tavadega.
- Jätkata e-riigihangete süsteemi rakendamist ja parandada vastava IT-vahendi funktsionaalsust.
- Kaaluda keskmise hankijate määramist ning tagada, et kõik hankijad oleksid nõuetekohaselt personaliga varustatud ning omaksid vajalikke ressursse oma tegevuse elluviimiseks.

Intellektuaalomandi õigused

Lepinguosalised teevad koostööd, et viia Moldova Vabariigi õigusaktid vastavusse assotsieerimislepingus nimetatud liidu õigusaktide ja rahvusvaheliste standarditega, mis käsitlevad intellektuaalomandi õiguste kaitset, ning tagavad kõikide intellektuaalomandi õiguste kaitse, sealhulgas geograafiliste tähiste kaitse, nagu on sätestatud assotsieerimislepingus. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Võtta meetmeid, et tõsta üldsuse teadlikkust intellektuaalomandi kaitse kohta ja tagada õiguste omajatega tõhus dialoog.
- Tagada siseriiklike õigusaktide nõuetekohane rakendamine ja täitmine kooskõlas ELi standarditega kõnealuses valdkonnas, sealhulgas geograafiliste tähiste kaitse alal, ning töötada välja assotsieerimislepingu alusel toimuva intellektuaalomandi õiguste kaitse ja jõustamise järelevalve vahendid.
- Pakkuda asjaomaste ametiasutuste ametnikele ning kohtute liikmetele piisavat koolitust geograafiliste tähiste teemal.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada, et mõlema lepinguosalise intellektuaalomandi õiguste omajate omand on piisavalt ja tõhusalt kaitstud ning kõnealuste õiguste teostamiseks on kehtestatud asjakohased meetmed.
- Suurendada vastutavate valitsus- ja täitevasutuste, kaasa arvatud Moldova Vabariigi tolliteenistuse suutlikkust õigusnormide täitmise tagamisel ning esitada korrapäraselt aruandeid haldussuutlikkuse olukorra kohta.
- Tagada asjakohase õigusraamistiku olemasolu, mis kindlustaks õiguste omajatele õiguskaitse kättesaadavuse, ning karistuste olemasolu ja tõhusa rakendamise.
- Tugevdada asjaomaseid institutsioonilisi struktuure, riiklikku intellektuaalomandi ametit ja kollektiivse esindamise organisatsioone; tõhustada koostööd kolmandate riikide ametiasutuste, kollektiivse esindamise organisatsioonide ja tööstusliitudega.
- Rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu jõustamisdirektiivis 2004/48/EÜ⁽¹⁾ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 608/2013⁽²⁾ sätestatud standardeid.
- Võtta tõhusaid meetmeid võltsimise ja piraatluse vastu võitlemiseks, tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse alaste õigusaktide ja intellektuaalomandi õiguste rikkumise eest ette nähtud karistuste tõhus rakendamine, tuginedes riiklikule intellektuaalomandi õiguste strateegiale kuni aastani 2020, ning koostada korrapäraselt aruandeid, mis põhineksid konkreetsetel ja mõõdetavatel eesmärkidel ja andmetel.

Konkurents

Lepinguosalised teevad koostööd assotsieerimislepingu konkurentsi käsitleva peatüki ja sellega seotud reformide rakendamiseks. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada, et Moldova Vabariigi institutsiooniline raamistik ja haldussuutlikkus kindlustaksid konkurentsialaste õigusaktide tõhusa ja erapooletu rakendamise ning võrdsed tingimused kõigi ettevõtjate jaoks.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 45).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 608/2013, 12. juuni 2013, mis käsitleb intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist tollis ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1383/2003 (ELT L 181, 29.6.2013, lk 15).

- Süvendada dialoogi, mis käsitleb kogemusi seoses õigusaktide täitmise tagamisega nimetatud valdkonnas ja muud konkurentsiga seotud seadusandlikku arengut, pakkudes ametiasutustele selleks koolitusi ja vajadusel spetsialistide nõuandeid riigiabi eeskirjade täitmise tagamise kohta.

Läbipaistvus

Lepinguosalised pööravad erilist tähelepanu tegevusele, millel on alljärgnevad eesmärgid.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Töötada välja valitsuse kommunikatsioonistrateegia ja määratleda peamised teemad, millele valitsuse kommunikatsioonitegevus peaks keskenduma.
- Tugevdada valitsuse kommunikatsioonibüroo strateegilise planeerimise võimekust.
- Arutada läbipaistva poliitikakujunduse parimaid tavasid ja kogemusi, eelkõige kodanikuühiskonna kaasamise kaudu nimetatud poliitikat käsitlevasse dialoogi.
- Vahetada teavet ja pakkuda asjakohaseid koolitusi, muu hulgas teabevahetusmehhanismide ja sidusrühmadega konsulteerimise teemal.
- Korraldada avalikkusele suunatud seminare ja muid üritusi, mille eesmärk on selgitada assotsieerimislepingu rakendamist ja lähendamisprotsessi.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Täita kaubanduspoliitika kujundamise läbipaistvusega seotud kohustusi ja kaaluda selleks vajalike mehhanismide kehtestamist.
- Tõhustada tasuta ja hõlbustatud juurdepääsu seaduses ette nähtud avalikule teabele.

Kaubandus ja kestlik areng

Lepinguosalised jätkavad dialoogi ja tööd assotsieerimislepingu vastavas peatükis käsitletud teemadel. See hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese ja keskmise tähtajaga prioriteedid

- Vahetada teavet asjakohase siseriikliku poliitikaraamistiku rakendamise või kestliku arenguga seotud rahvusvaheliste kohustuste täitmise kohta.
- Arutada kõnealusest peatükist tulenevate kohustuste tõhusat täitmist, pidades silmas sidusrühmade kaasamist ja kodanikuühiskonnaga peetavat dialoogi.
- Tagada, et tööinspektsioon täidaks jätkuvalt Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni standardeid ja ELi põhimõtteid.
- Vahetada parimaid tavasid ja asjaomaseid kogemusi.

Lepinguosalised arvestavad, et punktis 2.2 esitatud ametiühingute õiguste ja tööõiguse põhieeglitega seotud prioriteedid ja punktis 2.6 (*Tööhõive, sotsiaalpoliitika ja võrdsed võimalused*) esitatud prioriteedid on kaubanduse ja kestliku arengu peatüki rakendamise seisukohast äärmiselt olulised ning seetõttu tuleks nende käsitlemisel arvesse võtta assotsieerimislepingu vastavat osa.

2.6 Majandusareng ja turuvõimalused

Lepinguosalised teevad koostööd, et toetada Moldova Vabariiki täielikult toimiva turumajanduse loomisel ning oma poliitika järk-järgult ELi poliitikaga paremini vastavusse viimisel kooskõlas makromajandusliku stabiilsuse, riigi rahanduse usaldusväärsuse, tugeva finantssüsteemi ja kestliku maksebilansi juhtpõhimõtetega. Koostöö aitab eelkõige kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Rakendada Rahvusvahelise Valuutafondiga kokku lepitud reformikava.
- Alustada ELiga kokku lepitud makromajandusliku finantsabi andmise operatsiooni rakendamist selle vastuvõtmise järel.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Viia lõpule Rahvusvahelise Valuutafondiga kokku lepitud reformikava rakendamine.
- Rakendada täies ulatuses ELiga kokku lepitud makromajandusliku finantsabi andmise operatsiooni selle vastuvõtmise järel.
- Jälgida makromajanduslikku arengut, arutada peamisi poliitilisi probleeme ja vahetada teavet parimate tavade kohta, tugevdades korrapärast dialoogi makromajanduse teemal, et parandada majanduspoliitika kujundamise kvaliteeti.
- Jätkata Moldova Vabariigi Keskpanga ja riikliku finantsturgude komisjoni sõltumatuse, reguleerimisvolituste ja suutlikkuse suurendamist. Jagada ELi kogemusi seoses raha- ja vahetuskursipoliitika ning finants- ja pangandussektori reguleerimise ja järelevalve poliitikaga, et veelgi suurendada Moldova Vabariigi suutlikkust nimetatud valdkondades.
- Parandada riigi rahanduse kestlikkust ja juhtimist, rakendades maksureforme, sealhulgas tugevdades parlamentaarse järelevalve teostamist eelarve üle.
- Jätkata avatud, konkurentsipõhiste ja läbipaistvate erastamist reguleerivate õigusnormide ja menetluste väljatöötamist ning rakendada neid kooskõlas ELi parimate tavadega.

Äriühinguõigus, raamatupidamine ja auditeerimine ning ühingujuhtimine

Lepinguosalised teevad koostööd, et valmistada Moldova Vabariiki ette assotsieerimislepingu asjaomastes lisades nimetatud liidu ja rahvusvaheliste õigusaktide rakendamiseks eelkõige järgmistel eesmärkidel.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia Moldova Vabariigi auditeerimise ja raamatupidamise alased õigusaktid vastavusse assotsieerimislepingu II lisas loetletud ELi ja rahvusvaheliste õigusaktidega.
- Vahetada lepinguosaliste vahel kokku lepitud vormis ajakohast, asjakohast ja täpset teavet kehtivate õigusaktidega seotud olukorra ja ELi õigusele vastavuse kohta, et rakendada ELi õigust vastavalt kokku lepitud ajakavale.
- Teha kindlaks valdkonnad, kus tuleks pakkuda koolitusi, suurendada suutlikkust ning jagada eriteadmisi.
- Lihtsustada inspekteerimise ja mitmesuguste kontrolliasutuste süsteemi, et suurendada tõhusust ja vähendada korrupsiooni ulatust, pidades silmas lõppeesmärki parandada ettevõtluskeskkonda ning tõhustada õigusaktide ja standardite täitmist.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Arendada äriühinguõiguse, raamatupidamise ja auditeerimise ning ühingujuhtimisega tegelevate Moldova Vabariigi riigiasutuste haldussuutlikkust.
- Alustada arutelusid äriühingute tegelike tulusaajate registri loomiseks.

Tööhõive, sotsiaalpoliitika ja võrdsed võimalused

Lepinguosalised teevad koostööd järgimiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Tagada sobivad tingimused 2017–2020. aasta tööhõivestrateegia tõhusaks rakendamiseks.
- Tagada tööinspektsiooni tõhusaks toimimiseks vajalikud põhitingimused.
- Jätkata sotsiaaldialoogi edendamist, muu hulgas tööturu osapoolte suutlikkuse suurendamise kaudu.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Jätkata 2017–2020. aasta tööhõivestrategiea tõhusat rakendamist.
- Rakendada ELi õigust töötervishoiu ja tööohutuse, tööõiguse ja töötingimuste valdkonnas vastavalt assotsieerimislepingu asjakohastele lisadele, eelkõige selleks, et:
 - = suurendada haldus- ja õiguskaitsealast suutlikkust töötervishoiu ja tööohutuse ning tööõiguse valdkonnas, tugevdades eelkõige tööinspeksiooni ning asjaomaseid kohtuasutusi;
 - = suurendada tööturu osapoolte suutlikkust (nt töötervishoidu ja tööohutust ning tööõiguse alaseid ELi õigusakte ja standardeid käsitlevate koolituste kaudu).
- Töötada välja strateegiline lähenemisviis tööhõivele, eesmärgiga luua rohkem ja paremaid, inimväärsete töötingimustega töökohti, parandada oskuste ja töökohtade vastavusse viimist tööturul, edendada aktiivset toetamist ja tõhusaid tööturuteenuseid ning edendada kaasavat tööturgu; rakendada ILO ja Moldova Vabariigi vahel kokku lepitud inimväärse töö tagamise riiklikke programme.
- Suurendada tööhõive- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamise ja rakendamise eest vastutavate riigiasutuste, eriti tööturuasutuste ja sotsiaalteenistuste suutlikkust.

Tarbijakaitse

Lepinguosalised teevad koostööd, et valmistuda assotsieerimislepingu asjakohases lisas nimetatud ELi ja rahvusvaheliste õigusaktide rakendamiseks, tegutsedes järgmistel eesmärkidel.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Vaadata läbi kõik seni vastu võetud tarbijakaitset käsitlevad Moldova Vabariigi õigusaktid, pidades silmas selles valdkonnas viimasel ajal vastu võetud liidu õigustikku (loetletud assotsieerimislepingu IV lisas).
- Rakendada tarbijakaitseameti mitmeaastast institutsioonilist arengukava.
- Rakendada riikliku toiduohutusameti mitmeaastast institutsioonilist arengukava.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Luua ja käivitada riiklik süsteem, mis võimaldab siseriiklike sidusrühmade tõhusat teabevahetust toiduks mittekasutatavate ohtlike tarbekaupade teemal ja nende tagasinõudmist.
- Luua ja käivitada toidu- ja söödaalase ELi kiirhoiatussüsteemi mudelil põhinev süsteem teabe vahetamiseks ohtlike toidukaupade kohta.
- Integreerida erinevad kontrolliüksused, mis tegelevad toiduohutusega (piiripunktid, taime- ja loomatervisega tegelevad asutused ning riiklik põllumajanduskultuuride ja mulla katsetamise ja sertifitseerimise keskus), ühtselt hallatavasse integreeritud juhtimisinfosüsteemi.
- Arendada ja rakendada riskijuhtimise analüüsil põhinevaid kontrollimenetlusi toiduainete ja toiduks mittekasutatavate toodete valdkonnas.
- Hinnata perioodiliselt tarbijakaitseameti mitmeaastast institutsioonilist arengukava ja vajaduse korral seda muuta.
- Hinnata perioodiliselt riikliku toiduohutusameti mitmeaastast institutsioonilist arengukava ja vajaduse korral seda muuta.
- Jätkata Moldova Vabariigi sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete õigusliku ja normatiivse raamistiku vastavusse viimist ELi õigustikuga.
- Tugevdada haldussuutlikkust tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamisel Moldova Vabariigis, eelkõige pakkudes valitsusametnikele ja muudele tarbijate huve kaitsvatele isikutele koolitust ELi õigusaktide ülevõtmise ning rakendamise ja täitmise kohta.

Statistika

Lepinguosalised teevad koostööd, et ühtlustada statistika valdkonnas kohaldatavad Moldova Vabariigi õigusaktid ELi õigusega. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Võtta vastu ametliku statistika seadus, mille väljatöötamisel on lähtutud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 223/2009 ⁽¹⁾ ühenduse statistika kohta ning Ida-Euroopa, Kaukaasia ja Kesk-Aasia riikide üldisest õigusest ametliku statistika kohta.
- Kinnitada NUTSi liigitus vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1059/2003 ⁽²⁾, arvestades selle edaspidiseid muudatusi ja kohandusi.
- Avalikustada 2014. aasta rahva ja eluruumide loenduse lõpptulemused ning parandada rahvastikustatistikat, laiendades administratiivandmete allikate kasutamist.
- Töötada välja hinnangud regionaalse arvepidamise tarbeks vastavalt SNA 1993 / ESA 1995 metoodikale.
- Tagada avaliku halduse eelseisva reformi läbiviimisel Moldova Vabariigi riikliku statistikabüroo ametialane ja institutsiooniline sõltumatus, säilitades büroo praeguse staatuse ja koha avalikus halduses.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada ühtlustatud tarbijahinnaindeksi arvutamine vastavalt ELi standarditele.
- Rakendada SNA 2008 / ESA 2010 metoodikat ja aegridade ümberarvutamist peamiste makromajanduslike näitajate puhul vastavalt heakskiidetud metoodikale.
- Rakendada ametliku statistika puhul kvaliteedijuhtimise süsteemi vastavalt Euroopa standarditele.

Maksustamine

Lepinguosalised tugevdavad oma koostööd eesmärgiga täiustada ja arendada Moldova Vabariigi maksusüsteemi ning selle haldamist vastavalt ELi ja rahvusvaheliste standarditele. See hõlmab ettevalmistusi eesmärgiga viia Moldova Vabariigi õigusaktid järk-järgult paremasse vastavusse assotsieerimislepingu lisas määratletud liidu õiguse ja rahvusvaheliste õigusaktidega ning eelkõige tegevust järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Ühtlustada Moldova Vabariigi käibemaksu ja aktsiisimaksu käsitlev maksuseadustik asjaomaste ELi direktiividega vastavalt assotsieerimislepingu VI lisa sätetele.
- Jätkata koostöö arendamist OECDga ja ELi liikmesriikide maksuhalduritega, vahetades uusi kogemusi ja teavet maksustamise valdkonna suundumuste kohta.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Parandada ja lihtsustada maksustamisalaseid õigusakte.
- Võtta vastu meetmed, mille eesmärk on tagada otseste maksude õiglane ja tõhus kehtestamine ja kogumine.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 223/2009, 11. märts 2009, Euroopa statistika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1101/2008 (konfidentsiaalsete statistiliste andmete Euroopa Ühenduste Statistikaametile edastamise kohta), nõukogu määruse (EÜ) nr 322/97 (ühenduse statistika kohta) ja nõukogu otsuse 89/382/EMÜ, Euratom (millega luuakse Euroopa ühenduste statistikaprogrammi komitee) kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 87, 31.3.2009, lk 164).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1059/2003, 26. mai 2003, millega kehtestatakse ühine statistiliste territoriaalüksuste liigitus (NUTS) (ELT L 154, 21.6.2003, lk 1).

- Viia Moldova Vabariigi õigusaktid, mis käsitlevad käibemaksu- ja aktsiisivabastust, vastavusse ELi õigusaktidega vastavalt assotsieerimislepingu VI lisale.
- Parandada rahvusvahelist maksustamisalast koostööd, et tõhustada head maksuhaldustava, st hakata rakendama läbipaistvuse, teabevahetuse ja õiglase maksukonkurentsi põhimõtteid.
- Suurendada maksuameti suutlikkust, tugevdades muutuste juhtimist; viia ellu institutsiooniline ja tegevusalane reform, toetada Euroopaga integreerumise protsessi ja ajakohastada infotehnoloogiat.
- Suurendada maksuameti suutlikkust, et vältida maksuvõlgnevuste kuhjumist, tagada tõhus maksukogumine ning tugevdada maksupettuste ja maksustamise vältimise vastast võitlust.
- Võtta meetmeid, et ühtlustada pettuste ja aktsiisiga maksustatavate kaupade salakaubaveo vastu võitlemise poliitikat.

Finantsteenused

Lepinguosalised teevad koostööd, et valmistada Moldova Vabariiki ette oma finantsvaldkonna reguleerimise ja järelevalve raamistiku ajakohastamiseks, et saavutada kooskõla finantsteenuste valdkonnas rahvusvaheliselt kokku lepitud reguleerivate standarditega, lähtudes Moldova Vabariigile sobivate õigusnormide väljatöötamisel assotsieerimislepingu asjakohastes lisades ja lepingu IV jaotises „Majandus- ja muu valdkondlik koostöö“ osutatud ELi õigusaktidest ja rahvusvahelistest õigusaktidest. Koostöö hõlmab allpool kirjeldatud tegevusi ja peab aitama kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Võtta meetmeid aktsionäride läbipaistvuse ja kindlustusturul finantsstabiilsuse tagamiseks.
- Tagada kõigi 2014. aastal Moldova Vabariigi pangandussektorit mõjutanud pettuste põhjalik, läbipaistev ja erapooletu uurimine, et pankadest välja viidud rahalised vahendid tagasi nõuda ja süüdlased kohtu ette tuua.
- Jätkata õigusraamistiku parandamist, nähes ette vahendid ja meetmed (nt aktsionäride vastutuse suurendamine, karmimate sanktsioonide kehtestamine), mis on vajalikud 2014. aastal toimunud pangapettuseni viinud tegurite kõrvaldamiseks ja sarnaste pettuste vältimiseks kõikidel tasanditel.
- Töötada järk-järgult välja ja võtta vastu hoiuste tagamise raamistik, mis on kooskõlas rahvusvaheliselt kokku lepitud standarditega.
- Võtta vastu riikliku finantsturgude komisjoni poolt koostatud seadus pangandussektoriväliste laenuandjate kohta.
- Luua kontaktid ja vahetada teavet ELi finantsjärelevalveasutustega. Eelkõige pakub EL Moldova Vabariigi ametiasutustele vajalikku toetust finantsteenuste valdkonnas teabe vahetamist ja koostööd käsitlevate lepingute sõlmimisel asjaomaste ELi reguleerimis- ja järelevalveasutustega (nt Euroopa Keskpanga ja ELi liikmesriikide asutustega).
- Vahetada ajakohast, asjakohast ja täpset teavet Moldova Vabariigi kehtivate õigusaktidega seotud olukorra kohta.
- Teha kindlaks valdkonnad, kus on vaja pakkuda koolitust, suurendada suutlikkust ning jagada eriteadmisi.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Luua uus rahvusvaheliselt kokku lepitud reguleerivatele standarditele vastav reguleerimis- ja järelevalveraamistik, sealhulgas uus järelevalvekäsitlus ning uued tööriistad ja vahendid.
- Luua terviklik raamistik ühingujuhtimise ja riskijuhtimise parandamiseks panganduse finantssektoris.
- Töötada välja makrotasandi usaldatavusjärelevalve raamistik.

- Arendada finantssektoris uute õigusaktide rakendamise suutlikkust.
- Suurendada järelevalveasutuste haldussuutlikkust kooskõlas rahvusvaheliselt kokku lepitud standarditega.
- Töötada välja riiklikud õigusaktid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning selle vastu võitlemise kohta, eelkõige rakendades kõnealustes valdkondades ELi õigusakte; tugevdades koostööd rahapesuvastase töökonna, Euroopa Nõukogu, eelkõige selle rahapesu tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomiteega (MONEYVAL), ja muude pädevate asutustega ELi liikmesriikides, ning sõlmides vastastikuse mõistmise memorandumid Moldova Vabariigi ja ELi liikmesriikide rahapesu andmebüroode vahel.
- Arendada koostööd riigiasutuste ja organisatsioonide vahel, kes vastutavad rahapesu ja terrorismi rahastamisega võitlemist käsitlevate siseriiklike õigusaktide rakendamise järelevalve eest.

Tööstus- ja ettevõtluspoliitika

Osapooled teevad koostööd, et parandada Moldova Vabariigi ettevõtlus- ja regulatiivset keskkonda, stimuleerida kõikide ettevõtete investeringuid ja äritegevust, pöörates sealjuures erilist tähelepanu väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd), sealhulgas mikroettevõtjatele. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Rakendada VKEde sektori 2012.–2020. aasta arendusstrateegiat ja vastavat tegevuskava kooskõlas uue seadusega VKEde kohta, riikliku konkurentsivõime muudetud tegevuskavaga ning riikliku investeringute ligimeelitamise ja ekspordi edendamise strateegiaga 2016–2020 ja vastava tegevuskavaga.
- Töötada välja tööstuspoliitika, mis keskenduks infrastruktuuride arendamisele ja innovatsioonile.
- Rakendada tõhusalt ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi (COSME), mis hõlmab algatusi, nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik (EEN), programm „Erasmus noortele ettevõtjatele“, klastrite koostööprojektid jne, tugevdades Moldova Vabariigi asjaomaste institutsiooniliste ja erasektori sidusrühmade suutlikkust.
- Rakendada algatusi, millega suurendatakse innovatsioonisuutlikkust kooskõlas uue innovatsioonikoostöö algatusega EU4Innovation, mis käivitati idapartnerluse raames ning millega toetatakse poliitikameetmete ning innovatiivset ettevõtlust toetavate stiimulite arendamist.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Rakendada Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ hindamise raames esitatud riigipõhist tegevuskava ja soovitusi.
- Seostada VKEde areng põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepinguga loodud võimalustega, sealhulgas ettevõtlus(tugi-)võrgustike (nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik) ja klastrite kaudu, ning sellega seoses viia lõpule vastavateemalise klasteripoliitika väljatöötamine.
- Tugevdada ettevõtete ja VKEde ühenduste (sh valdkondlike ühenduste) rolli, et parandada avaliku ja erasektori dialoogi.
- Rakendada kontseptuaalset, õigus- ja tegevusraamistikku, mis soodustab tööstusliku tootmise arendamist Moldova Vabariigis ajakohastamise ja innovatsiooni kui töökohti loovate nähtuste kaudu, sealhulgas klastrite loomise kaudu, kui see on majanduslikult asjakohane. Arendada ja rakendada seoses sellega uut tööstuspoliitikat.

Mäetööstus ja toorained

Lepinguosalised vahetavad teavet kaevandamise ja toorainete kohta, et saavutada parem arusaamine üksteise strateegilistest suundadest ja poliitikast. Arutelud hakkavad toimuvad vastava teemaga tegeleva allkomisjoni kaudu.

Turism

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Luua kontaktid, et tõhustada konkurentsivõimelise ja kestliku turismisektori arendamist, ning kavandada meetmed, mis on vajalikud Moldova Vabariigi ja ELi ettevõtjate vahelise koostöö süvendamiseks turismi valdkonnas.
- Jätkata parimate tavade vahetamist ning teadmiste, koolituste ja väljaõppe pakkumist turismi valdkonnas.

Põllumajandus ja maaelu areng

Selleks, et lähendada poliitikat ja õigusakte ELi ühisele põllumajanduspoliitikale ning eelkõige täita ajakavaga seotud kohustusi konkreetsetes valdkondades, mis on sätestatud assotsieerimislepingu asjakohastes lisades, teevad lepinguosalised koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteetidid

- Rakendada põllumajanduse ja maaelu arengu valdkonnas toetuste maksmise põhimõtteid käsitlevat üldseadust, et parandada poliitika rakendamist nimetatud valdkonnas.
- Arendada põllumajandus- ja toiduainetööstuse ministeeriumi suutlikkust põllumajandusstatistika ja majandusanalüüsi alal.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Töötada välja põllumajanduse ja maaelu arengu valdkonna poliitika, õiguslik ja institutsiooniline raamistik (sealhulgas toiduohutuse nõuded, kvaliteedipoliitika, mahepõllumajanduse ja turustamisstandardid) ning rakendada neid.
- Arendada, edendada ja rakendada valdkondlikke programme põllumajanduse allsektorites.
- Suurendada põllumajandustootmise konkurentsivõimet ja mitmekesistada maapiirkondade majandustegevust.
- Luua ajakohane ja läbipaistev maakataster, mis võimaldab jälgida maakasutust ning lihtsustada maareformi läbiviimist ja põllumajandusettevõtete konsolideerimist, et parandada põllumajandusliku toidutööstuse struktuuri ning põllumajanduse ja maaelu arengu poliitika rakendamist.
- Parandada kestlikku maakasutust põllumajanduslikus toidutööstuses.
- Parandada uusi tehnoloogiaid kasutades veevarude kestlikku kasutust põllumajanduslikus toidutööstuses.
- Arendada kesk- ja kohalike omavalitsuste suutlikkust maaelu arengu poliitika valdkonnas.
- Suurendada makseasutuse suutlikkust tagada välja makstud riigiabi läbipaistvus, tõhusus ja prognoositavus.
- Vähendada põllumajandussektori haavatavust kliimaohutude suhtes.

Infoühiskond / digitaalne majandus ja ühiskond

Lepinguosalised teevad koostööd riigi digitaalsete keskkondade ühtlustamisel ELi digitaalse ühtse turuga. See soodustab töökohtade loomist, majanduskasvu ja innovatsiooni Moldova Vabariigis, tuues eriti suurt kasu noortele seoses paremate võimalustega hariduse ja töökohtade osas nii kohalikul tasandil kui kaugemal ning võimalusega alustada madala algkapitaliga ettevõtlust. Eelkõige teevad lepinguosalised koostööd selleks, et toetada Moldova Vabariiki assotsieerimislepingu asjakohastes lisades nimetatud liidu õigustiku rakendamisel järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteetidid

- Tugevdada elektroonilise side valdkonna riikliku reguleeriva asutuse sõltumatust ja haldussuutlikkust, et kindlustada tema võime võtta asjakohaseid reguleerivaid meetmeid ja tagada oma otsuste ja kõikide kohaldatavate määruste täitmine ning edendada turgudel ausat konkurentsi.
- Teha edasisi samme Euroopa ühtse hädaabinumbri 112 kasutuselevõtmiseks Moldova Vabariigis.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Tugevdada digitaalsektorit digitaalse ühtse turu rakendamisega seotud teabe ja kogemuste vahetamise kaudu. Edendada Moldova Vabariigi õigusaktide vastavusse viimist ELi õigusaktide, parimate tavade ja normidega, eelkõige järgmistes valdkondades: e-kaubandus, andmekaitse tagamine võrgu vastupidavuse kaudu, riikliku küberjulgeoleku strateegia kindlaksmääramine, riigi infoturbeentsidentidega tegelevate rühmade suutlikkuse suurendamine ja lairibaühenduse riikliku mudeli väljatöötamine maapiirkondades rakendamise eesmärgil.
- Tõsta isikuandmete kaitse taset küberjulgeoleku ja elektroonilise side valdkonnas, et tagada elektrooniliste avalike teenuste kättesaadavus ja terviklus ning suurendada kodanike usaldust nende vastu.

Rahvatervis

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteetidid

- Hõlbustada Moldova Vabariigi aktiivset osalemist ELi rahvatervise programmis 2014–2020.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Soodustada tervishoiusektori reforme ja toetada Moldova Vabariiki assotsieerimislepingu lisades nimetatud ELi tervishoiualase õigustiku rakendamise ettevalmistamisel, eriti seoses tubakatoodete tarbimise piiramist, inimpäritoluga ainete (veri, koed, organid ja rakud) kvaliteeti ja ohutust ning terviseohte käsitlevate õigusaktidega, arvestades muu hulgas Moldova Vabariigi rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioonist ja rahvusvahelistest tervise-eeskirjadest.
- Toetada nakkushaiguste alal valmisolekut, koolitusi ning epidemioloogilist seiret ja nakkushaiguste tõrjet muu hulgas järgmise moel: 1) Moldova Vabariigi osalemise kaudu Vahemere epidemioloogiaalases väljaõppeprogrammis (MediPIET), 2) koostöö kaudu Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskusega, 3) tagades riigi omaluse riiklike HIV, tuberkuloosi ja hepatiidi ennetamise ja tõrje programmide suhtes ning nende programmide kestlikkuse, 4) tugevdades immuniseerimisprogramme.
- Tagada ühinemine tubakatoodetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise protokolliga ja selle protokolliga rakendamine.
- Tugevdada mitut valdkonda hõlmavaid riiklike meetmeid võitluses antimikroobikumiresistentsusega, muu hulgas tugevdades seiret, antimikroobikumide arukat kasutamist ja nakkustõrjet tervishoiuasutustes.

Linnaplaneerimine ja ehitamine

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Rakendada linnaplaneerimis- ja ehitusseadustikku 2017–2020, töötades selleks välja ja võttes vastu teised õigusaktid (seaduseelnõud ja valitsuse otsused) kooskõlas strateegiaga „Moldova 2020“.
- Võtta meetmeid riigi, piirkondade ja rajoonide tasandil ruumilise planeerimise skeemide, samuti kohaliku tasandi üldplaneeringute ja linnaplaneeringute koostamiseks, et edendada integreeritud regionaalarengu poliitikat.

Regionaalareng

Lepinguosalised teevad koostööd regionaalarengu poliitika ja ELi-Moldova Vabariigi regionaalpoliitikaalase dialoogi raames, pidades silmas Moldova Vabariigi püüdlusi saavutada alljärgnevad eesmärgid.

Lühikese tähtajaga prioriteetidid

- Suurendada Moldova Vabariigi osalemist ELi Doonau piirkonna strateegias, et saada kasu strateegias osalevate ELi liikmesriikide piirkondadega kogemuste ja parimate tavade vahetamisest.
- Parandada institutsioonilist korraldust ning luua asjakohane suutlikkus riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, et osaleda kõikides piiriülese koostöö programmides.

- Hakata osalema Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi alusel tehtava piiriülese koostöö 2014.–2020. aasta programmides (Rumeenia ja Moldova Vabariigi ühine tegevusprogramm ja Musta mere ühine tegevusprogramm) ning Doonau piirkonna riikidevahelises programmis. Jätkata idapartnerluse raames Moldova Vabariigi ja Ukraina territoriaalse koostöö programmi rakendamist.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Rakendada kooskõlas tegevuskavaga „Moldova 2020“ Moldova Vabariigi regionaalarengu strateegiat 2016–2020 kogu riigi territooriumil, et toetada riigi kui terviku ühtlasemat arengut.
- Seoses Moldova Vabariigi regionaalarengu strateegias sätestatud eesmärgiga tagada piirkondade kestlik majanduskasv, edendada eelkõige piirkondade majanduslikku spetsialiseerumist, innovatsiooni ja ettevõtlust ning suurendada linnakeskuste konkurentsivõimelise majandusarengu potentsiaali, edendades samuti aruka spetsialiseerumise kontseptsiooni seoses teadusuuringute ja innovatsiooni strateegiate kavandamisega.
- Suurendada regionaalarengu valdkonnas tegutsevate riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste institutsioonilist ja tegevussuutlikkust ning astuda sealhulgas samme tõhusa, mitmetasandilise juhtimise ja selge ülesannete jaotuse väljatöötamiseks.
- Suurendada sidusrühmade kaasatust piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning tugevdada kõikide regionaalarengus osalevate poolte vahelist partnerlust.
- Suurendada Moldova Vabariigi osalemist ELi Doonau piirkonna strateegias, et Moldova Vabariik saaks kasu strateegias osalevatest ELi liikmesriikidest pärit piirkondade vahel mitmetes valdkondades, sealhulgas assotsieerimislepinguga hõlmatud valdkondades, toimuvast kogemuste ja parimate tavade vahetusest.

Kalandus- ja merenduspoliitika

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Edendada terviklikku lähenemisviisi merendusküsimustele, nimetades riikliku kontaktpunkti ja osaledes kogu merebasseini hõlmavates ELi algatustes, et määrata kindlaks ühist huvi pakkuvad valdkonnad Musta mere piirkonnas toimuvast koostööst ja projektide arendamisest.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tõhustada nii kahe- kui mitmepoolsete sidemete raames koostööd säästva kalapüügi saavutamiseks Mustas meres kooskõlas kaldariikide 2016. aasta Bukaresti deklaratsiooniga ning lähtudes kalavarude majandamise ökosüsteemi-põhisest lähenemisviisist.
- Suurendada haldus-, teadus- ja tehnilist koostööd, et tõhustada kalapüügi ja kalandustoodetega kauplemise järelevalvet ja kontrolli ning kalandustoodete jälgitavust, et tõhusalt võidelda ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu.

2.7 Ühenduvus, energiatõhusus, kliimameetmed, keskkonna- ja kodanikukaitse

Energeetika

Lepinguosalised teevad koostööd, et parandada energijalgeolekut energiaallikate mitmekesistamise ning energiatõhususe suurendamise ja taastuvenergia kasutamise kaudu. Ühine eesmärk on jätkuvalt Moldova Vabariigis konkurentsivõimelise ja läbipaistva energiaturu loomine ja selle täielik ühendamine ELi energiaturuga.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Tugevdada energeetikasektorit reguleeriva asutuse (ANRE) sõltumatust, muu hulgas direktorite ametissenimetamise ja vallandamise korra depolitiseerimise ning eelarve koostamise sõltumatuse teel. Sel eesmärgil võtab Moldova Vabariik läbipaistval ja kaasaval viisil vastu uue energiaseaduse ja rakendab kõiki energiaühenduse sekretariaadi soovitusi, mis anti seoses ANRE toimimise läbivaatamisega.

- Jätkata Moldova Vabariigi energiaturu integreerimist ELi energiaturuga.
- Rakendada uut (kolmanda energiapaketi) elektriseadust, võttes vastu seaduses ette nähtud vajalikud meetmed ja teisedes õigusaktid.
- Täita täielikult Moldova Vabariigi kohustusi ja kokkuleppeid, sealhulgas IMFi finantsabiprogrammide eesmärkide hulgas kindlaks määratud kohustusi ja kokkuleppeid, nagu varasemate tariifidest kõrvalekaldumiste täielik kompenseerimine vastavalt energiaühenduse sekretariaadi soovitudele.
- Rakendada uut (kolmanda energiapaketi) maagaasi seadust.
- Jätkata kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi soovitustega tööd kogunenud võlgade kõrvaldamiseks energiasektoris.
- Astuda samme maagaasituru ulatuslikumaks avamiseks.
- Viia lõpule juriidiline eraldamine ja valmistada Moldovatransgazi täielikuks eraldamiseks, võttes arvesse energiaühenduse ministrite nõukogu otsust eraldamise ajastamise kohta gaasisektoris.
- Viia ellu tegevuskava gaasi- ja elektriühenduste parandamiseks Moldova Vabariigi ja Rumeenia vahel. Võrdsed tingimused turulepääsu, turu infrastruktuure ning turu avamist käsitlevate samaväärsete põhinõuete ning kooskõlastatud keskkonna- ja ohutusstandardite alal aitavad tulevikus hõlbustada ELi ja Moldova Vabariigi vahelist olulist tähtsusega elektri- ja gaasikaubandust.
- Viia lõpule Termoelectrica ümberstruktureerimine.
- Tagada elektrivarustusega seotud hankemenetluste ja lepingute läbipaistvus.
- Lähtudes taastuvate energiaallikate kasutamise edendamist käsitlevast seadusest, töötada välja toetuskvad, haldusnormid ning muud vajalikud meetmed, et soodustada taastuvate energiaallikate suuremat kasutamist.
- Koostada ja rakendada strateegilisi naftavarusid käsitlevat tegevuskava kooskõlas energiaühenduse kohustusega.
- Ajakohastada hoonete energiatõhususe seadust ning luua asjakohased ja läbipaistvad toetusmehhanismid energiatõhusust toetavate meetmete võtmiseks nii üldkasutatavates hoonetes kui kodumajapidamistes.
- Teha kindlaks ja rakendada meetmed, mille eesmärk on suurendada konkurentsi elektri- ja gaasiturul ning mitmekesistada energiaallikaid, tagades samal ajal ettevõtjate vahelise mittediskrimineerimise.
- Võtta meetmeid varustuskindluse määrus(t)e täitmiseks.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Võtta täiendavaid meetmeid ülekande- ja jaotuskadude vähendamiseks elektri-, gaasi- ja soojusvõrkudes.
- Võtta vastu ja rakendada tegevuskava, mille eesmärk on suurendada 2020. aastaks taastuvate energiaallikate osakaalu summaarses brutoenergiatöötlemises 17 %-ni.
- Võtta vastu uus energiatõhususe seadus, mis oleks kooskõlas direktiiviga 2012/27/EL, ning jätkata energia ja muude ressursside tarbimist kajastava märgistuse laiendamist uutele toodetele.
- Arendada konkurentsi elektri- ja gaasiturul, et saavutada vajalik likviidsuse tase, mis võimaldaks kujundada organiseeritud konkurentsiturge.
- Tuginedes turutingimuste perioodilisele hindamisele, teha kindlaks sammud ja meetmed, mis on vajalikud turupõhise (konkurentsipõhise) hinnakujunduse mehhanismidele järk-järguliseks üleminekuks.
- Parandada tariifide kehtestamise meetodeid, et tagada kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi ning energiaühenduse soovitustega läbipaistvus ja kulude tagasiteenimine.
- Viia ellu Moldovagazi ja Moldovatransgazi täielik eraldamine ning võtta maagaasisektoris kasutusele uued sisse- ja väljavoolutariifid.

- Teha kindlaks ja rakendada meetmeid, mis on vajalikud haavatavate tarbijate sotsiaalse toetuse ja kaitse tugevdamiseks.
- Viia lõpule energiaühenduste loomine Rumeeniaga (ja/või Ukrainaga) ning astuda samme piirkondlike turgude integreerimise suunas. Võrdsed tingimused turulepääsu, turu infrastruktuure ning turu avamist käsitlevate samaväärsete põhinõuete ning kooskõlastatud keskkonna- ja ohutusstandardite alal aitavad tulevikus hõlbustada ELi ja Moldova Vabariigi vahelist olulise tähtsusega elektri- ja gaasikaubandust.
- Alustada keskkonnakiirguse andmete internetipõhist vahetamist, hõlbustades Moldova Vabariigi liitumist Euroopa kiirgusandmete vahetamise platvormiga (Eurdep).
- Ajakohastada 2030 aasta energiastrateegiat kooskõlas uute õigusaktide ühtlustamise ning elektriühenduste valdkonnas saavutatud tulemustega.

Transport

Lepinguosalised teevad koostööd, et tagada assotsieerimislepingu lisades nimetatud ELi õigusaktide edasine rakendamine ning toetada Moldova Vabariiki. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia ellu raudteesektori reform ja restruktureerimiskava.
- Suurendada jõupingutusi ELi lennundusalaste õigusaktide rakendamiseks, et täielikult ära kasutada ELi ja Moldova Vabariigi vahelise ühise lennunduspiirkonna lepinguga loodud võimalusi.
- Luua lennundussektoris vaba ja aus konkurents, eelkõige Chişinău lennujaama kontsessioonilepingule selliste sätete lisamise teel, mis käsitlevad mittediskrimineerivat juurdepääsu lennujaamale, ning taastada tõhus konkurents maapealse teeninduse sektoris.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Rakendada 2013.–2022. aasta terviklikku transpordi- ja logistikastrateegiat.
- Tagada Maanteefondi toimimine ja tulemuspõhiste hoolduslepingute stabiilne rahastamine.
- Teostada vajalikke reforme, mis võimaldaksid kustutada Moldova Vabariigi võimalikult kiiresti vastastikuse mõistmise Pariisi memorandumini mustast nimekirjast.
- Arendada taristut, valmistades selleks eelkõige ette ja viies ellu täiendavaid projekte üleeuroopalise transpordivõrgu laiendatud põhivõrgu arendamiseks, nagu lepiti kokku 2016. aastal Rotterdams toimunud ministrite kohtumisel.
- ELi liikmesriigid kaaluvad maanteetranspordi turu järkjärgulise avamise võimalust lähtuvalt Moldova Vabariigi edusammudest asjakohase liidu õigustiku ülevõtmisel.

Keskkond

Lepinguosalised teevad koostööd, et teha ettevalmistusi liidu õiguse ja rahvusvaheliste standardite rakendamiseks, eelkõige järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Jätkata keskkonnainstitutsioonide haldusreformi ja vajaliku haldussuutlikkuse arendamist, et rakendada assotsieerimislepingu keskkonnapeatükki.
- Teha edusamme siseriiklike õigusaktide lähendamisel liidu keskkonnaõigustikule, võttes vastu selle sektori peamise õigusraamistiku, s.t seadused õhu kaitse, keemiliste ainete ja tööstusheidete (saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli) kohta.
- Rakendada seadusi, mis käsitlevad keskkonnamõju strateegilist hindamist ja jäätmekäitlust.
- Töötada välja ja võtta vastu rakendusmehhanismid keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimiseks, et tagada keskkonnaküsimuste läbiv käsitlemine kõigis teistes olulistes poliitikavaldkondades.

- Töötada välja ja võtta vastu riiklikud strateegiad, programmid ja kavad õhu kaitse, keemiliste ainete käitluse ja veemajanduse valdkonnas.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Võtta vastu vajalikud rakendusaktid mitmesugustes keskkonnaga seotud allsektorites, eelkõige veekvaliteedi ja veemajanduse, jäätmekäitluse, keemiliste ainete käitluse, looduskaitse, õhukvaliteedi ja tööstussaaste valdkonnas, et täita assotsieerimislepingus sätestatud kohustusi.
- Innustada rohemajanduse arengut Moldova Vabariigis.
- Tagada keskkonnastrateegia 2014–2023 ning riiklike veevarustuse ja kanalisatsiooni, jäätmekäitluse ja elurikkuse kaitse strateegiate jätkuv rakendamine.
- Vaadata läbi jäätmekäitlust käsitlev seadus, et kaaluda tõhustatud keskkonnavalaste sätete lisamise võimalust.

Kliimameetmed

Lepinguosalised teevad koostööd, et süvendada kliimamuutuste alast dialoogi ja koostööd järgmistel eesmärkidel.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Täiendada tegevuskava riiklikult kindlaks määratud panuse rakendamiseks.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Alustada Pariisi kliimakokkuleppe rakendamist.
- Tagada kliimamuutustega kohanemise strateegia 2020 ja selle tegevuskava rakendamine.
- Alustada vähesaastava arengu strateegia (mis katab ajavahemikku kuni 2030. aastani) rakendamist seoses riigi kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panusega.
- Parandada asutuste- ja sektoritevahelise tegevuse koordineerimist ning kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste leevendamise arvesse võtmist kõikide tasandite poliitikas ja kavades.
- Viia Moldova Vabariigi õigusaktid paremini vastavusse kohaldatavate ELi ja rahvusvaheliste õigusaktidega, nagu on ette nähtud assotsieerimislepingu XII lisas.
- Suurendada Moldova Vabariigis rakendatavate kliimameetmete läbipaistvust, eelkõige tugeva riikliku süsteemi kaudu, mis põhineb ELi mudelil ning millega teostatakse kliimapoliitika, kliimameetmete ja kasvuhoonegaaside heitkoguste alast seiret ja aruandlust.

Kodanikukaitse

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Töötada välja meetmed kahepoolse koostöö tugevdamiseks kodanikukaitse valdkonnas, et lähendada Moldova Vabariiki liidu kodanikukaitse mehhanismiga.
- Edendada vastuvõtva riigi toetust käsitlevate ELi suuniste vastuvõtmist ja rakendamist.
- Alustada dialoogi katastroofide ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise poliitiliste aspektide teemal, vahetades teavet parimate tavade kohta, korraldades ühiskoolitusi, õppusi, õppereise ja õpikodasid ning rakendades saadud teadmisi tegelikes hädaolukordades ja õppustel.

- Jätkata ennetustegevuste arendamist suurohtude teemal elanikkonna, eriti noorte harimise, koolitamise ja teavitamise kaudu.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Tagada ööpäevaringne tõhus teavitamine, kaasa arvatud teabevahetus varajaste hoiatuste kohta ning suure ulatusega õnnetuste kohta, mis mõjutavad ELi ja Moldova Vabariiki või kolmandaid riike, kus üks või teine lepinguosaline osaleb katastroofidele reageerimises.
- Hõlbustada eelkõige liidu kodanikukaitse mehhanismi kaudu vastastikuse abi osutamist suurõnnetuste korral sõltuvalt vajadusest ja piisavate ressursside olemasolu korral.
- Teha edusamme kogu riiki hõlmava katastroofiohtude hindamise ja kaardistamise alal, toetada piirkondliku elektroonilise riskiatlase koostamist ja tagada selle tõhus kasutamine riiklikul tasandil.
- Suurendada teadmusbasi katastroofiohtude ja majandusliku kahju kohta, tõhustades koostööd andmete kättesaadavuse ja võrreldavuse alal.
- Parandada kooskõlas ELi õigustiku ja parimate tavadega ennetusmeetmeid ohtlike materjale hõlmavate tööstuslike suurõnnetuste vältimiseks.
- Parandada koostööd, mis aitab luua Moldova Vabariigis vastupidavama kodanikukaitse ning katastroofiohu juhtimise süsteemi, mis tugineb ELi parimatele tavadele ning tihedamale koostööle ELi kodanikukaitse mehhanismiga.

2.8 Liikuvus ja inimestevahelised kontaktid

Haridus, koolitus ja noored

Lepinguosalised teevad koostööd hariduse üldiseks ajakohastamiseks ja reformimiseks Moldova Vabariigis, mis vastaks noorte inimeste ja riigi vajadustele, tagaks kõikide õpilaste ja tudengite võrdse kohtlemise sõltumata nende sotsiaalsest või geograafilisest staatusest, oleks ressursikasutuse mõttes tõhus ja ühiskonna silmis usaldusväärne tänu inimressursside ning pakutava hariduse, koolituse ja noorsootöö süsteemide heale kvaliteedile. Koostöö hõlmab järgmist tegevust.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Viia lõpule kõikide seonduvate õigusaktide vastuvõtmine, et võimaldada uue haridusseadustiku täielik rakendamine kõikidel haridustasanditel.
- Suurendada haridusministeeriumi ja selle valitsemisalas tegutsevate asutuste haldussuutlikkust.
- Luua väljundnäitajate süsteem, mis kajastaks haridussüsteemis saavutatud väljundite asjakohasust.
- Parandada õpetajahariduse ja töölevõtmise menetluste kvaliteeti ning haridussektori töökohtade atraktiivsust, sealhulgas töötasu suuruse kaudu.
- Edendada süsteemset koostööd haridussüsteemi ja erasektori vahel, et vastata tööturu vajadustele.
- Jätkata kutsehariduse ja -õppe reformi piisavat rahastamist, et viia ellu kutsehariduse ja -õppe arengustrateegia ja tegevuskava (2013–2020) eesmärgid ning vastata tööturu vajadustele.
- Võtta vastu õiguslik raamistik valdkondlike komiteede jaoks.
- Korraldada ühistegevusi ja vahetusi, mis soodustaksid Moldova Vabariigi kui Bologna protsessi liikme süvenevat integreerumist Euroopa kõrgharidusruumi.
- Edendada akadeemilist koostööd, suutlikkuse suurendamist ning üliõpilaste ja õppejõudude liikuvust programmi „Erasmus+“ kaudu ning teadlaste liikuvust ja koolitamist edendavate Marie Curie nimeliste meetmete abil.
- Rakendada koostöös tööministeeriumiga täies mahus haridusseadustiku VII jaotist (elukestev õpe).

- Soodustada asjaomaste sidusrühmade kaasatust elukestva õppe kõikidesse vormidesse, et tagada nende jätkuv kutsealane areng ja viia need paremini vastavusse tööturu vajadustega.
- Rakendada noorsoo arendamise riiklikku strateegiat.
- Tõhustada noorte ja noorsootöötajate mitteformaalse hariduse valdkonnas vahetusi ning koostööd kui vahendit kultuuridevahelise dialoogi edendamiseks ja kodanikuühiskonna toetamiseks, muu hulgas ELi noorsooprogrammide kaudu.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Tagada järjepidev osalemine PISA testides.
- Jätkata põhihariduse reformimist, et parandada õpetajahariduse kvaliteeti, ajakohastada õppekavasid ja suurendada tulemushindamise ulatust.
- Vähendada koolist väljalangemise määra.
- Seostada haridus teaduse ja innovatsiooniga, samuti majandusliku ja sotsiaalse keskkonnaga.
- Teha tööd riiklike kõrgharidusasutuste ajakohastamiseks, eelkõige pidades silmas asjaomase võrgustiku ratsionaliseerimist, et muuta kõnealused asutused atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks, ning suurendades töötajate värbamise läbipaistvust.
- Teostada kõigi kolme tsükli (bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe) kõikide programmide ning kõikide kõrgkoolide välishindamine ja akrediteerimine.
- Teostada kõikide täiskasvanuõppe pakkujate välishindamine ja akrediteerimine.
- Suurendada osalemist elukestvas õppes.
- Rakendada ja toetada strateegilist lähenemisviisi kutseharidusele ja -õppele, et viia Moldova Vabariigi kutsehariduse ja -õppe süsteem vastavusse Kopenhaageni protsessi ja selle vahendite abil ajakohastatud ELi kutsehariduse ja -õppe struktuuridega.
- Jätkata kutsehariduse ja -õppe süsteemi tugevdamist, rakendades täiel määral 2013.–2020. aasta kutsehariduse ja -õppe arengustrateegiat.

Teadusuuringud ja innovatsioon

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteetidid

- Võtta vastu teadusuuringuid käsitlevate õigusaktide uued muudatused, tuginedes poliitika toetusvahendi raames ja kooskõlas uue haridusseadustikuga teostatud Moldova Vabariigi teadussüsteemi hiljutisele läbivaatamisele.
- Luua uued struktuurid, mille ülesandeks oleks teadusuuringute ja innovatsiooni koordineerimine valitsuse tasandil.

Keskmise tähtajaga prioriteetidid

- Toetada Moldova Vabariigi integreerumist Euroopa teadusruumi;
- Suurendada Moldova Vabariigi osalemist programmis „Horisont 2020“.
- Jätkata teadus- ja arendustegevuse strateegia 2020, tegevuskava ja innovatsioonistrateegia „Innovatsioon konkurentsivõime suurendamiseks 2013–2020“ rakendamist ning programmi „Horisont 2020“ poliitika toetusvahendi raames läbi viidud hindamise käigus antud soovitude rakendamist.

- Suurendada inim-, materiaalseid ja institutsioonilisi ressursse teadus- ja innovatsioonisuutlikkuse suurendamiseks.
- Integreerida avatud teaduse poliitika tegevuskava.

Kultuur, audiovisuaalpoliitika ja meedia

Kultuur

Lepinguosalised teevad koostööd järgmiste eesmärkide saavutamiseks.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Edendada 2005. aasta UNESCO kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni rakendamist.
- Edendada Moldova Vabariigi kultuuri- ja audiovisuaalvaldkonnas tegutsejate osalemist ELi programmides, eelkõige programmis „Loov Euroopa“.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Teha koostööd kaasava kultuuripoliitika väljatöötamiseks Moldova Vabariigis ning kultuuri- ja looduspärandi säilitamiseks ja tutvustamiseks.
- Suurendada loome- ja kultuurimajanduse (sh kultuuripärandi) sektoris kultuuriettevõtluse arendamise ja kultuuri-teenuste pakkumise suutlikkust.

Audiovisuaalpoliitika ja meedia

Lepinguosalised teevad koostööd, et valmistuda assotsieerimislepingu lisades toodud liidu õigusaktide rakendamiseks. Koostöö raames toetatakse Moldova Vabariiki seoses järgmiste eesmärkidega.

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Suurendada meediaga tegelevate reguleerimisasutuste suutlikkust ja sõltumatust ning töötada eelkõige selle nimel, et audiovisuaalvaldkonna koordinaatsiooninõukogu saavutaks täieliku sõltumatuse.
- Muuta õigusakte, et tagada meediale antava riikliku finantsabi jagamine kõigi avalike meediakanalite ja ringhäälinguorganisatsioonide suhtes võrdselt kohaldatavate ja rangelt objektiivsete kriteeriumide alusel.
- Uurida koos Euroopa Komisjoniga võimalusi osaleda valitud ELi programmides ja Euroopa naabruspoliitika riikidega tegelevate ELi asutuste tegevuses.
- Koostada uus reklaamiseadus, mis oleks kooskõlas peatselt vastuvõetava uue audiovisuaalmeedia seadustiku ning Euroopa standarditega ja mille eesmärk oleks tagada tõhus konkurents kõnealusel sektoris.

Keskmise tähtajaga prioriteedid

- Lahendada meediaomandi koondumisega seotud küsimused vastavalt ELi parimatele tavadele.
- Teha tööd audiovisuaalvaldkonda käsitlevate õigusaktide vastuvõtmiseks kooskõlas Euroopa standarditega. Vahetada arvamusi audiovisuaalpoliitika ning kohaldatavate rahvusvaheliste standardite kohta. Teha koostööd rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemisel audiovisuaal- ja meedia valdkonnas.

Osalemine ELi asutuste töös ja programmides

Keskmise tähtajaga prioriteedid

Vaadata läbi ELi programmides osalemist käsitleva protokollide rakendamine, arvestades Moldova Vabariigi tegelikku osalemist ELi eriprogrammides.

2.9 Teadlikkuse ja nähtavuse suurendamine

Lühikese tähtajaga prioriteedid

- Anda põhjendatud teavet ELi ja Moldova Vabariigi assotsieerimislepingu võimaluste ja mõju kohta, keskendudes põhjalikule ja laiaulatuslikule vabakaubanduslepingule.

Tagada kõikide ELi projektide ja programmide asjakohane nähtavus ning näidata, milline on nende mõju, tehes selleks tihedat koostööd meediaväljaannete, kodanikuühiskonna ning äriühingutega kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil.
